

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ

**за состојбата и движењата
на осигурителниот пазар
во 2022 година**

АГЕНЦИЈА ЗА
СУПЕРВИЗИЈА НА
ОСИГУРУВАЊЕ

Почитувани,

Случувањата поврзани со Руско-Украинскиот воен конфликт кои избија кон крајот од февруари 2022 година предизвикаа сериозни нарушувања на глобалните пазари на храна и енергија. По подолг период на глобална и регионална стабилност на цените, се соочуваме со силни инфлаторни притисоци. Имајќи предвид дека домашната економија потребите за храна и енергија ги задоволува од увоз, и не може да влијае на движењата на цените на меѓународните пазари, трендовите на општ пораст на цените се присутни и кај нас. Владините политики и политиките на Народната банка се насочени пред се кон ублажување на недоволните последици од порастот на цените по животниот стандард на граѓаните и економијата. Владините мерки главно се однесуваат на заштита на социјално ранливите категории на граѓани преку субвенционирање на сметките за струја, и замрзнување на цените на одредени прехранбени продукти, додека пак Народната банка ги користи надлежностите кои ги има во делот на спроведувањето на монетарната политика, и преку неколку последователни одлуки изврши зголемување на основната каматна стапка, за на крајот од 2022 година истата да изнесува 4,75%.

Порастот на цените се почувствува и во работењето на друштвата за осигурување и осигурителните посредници и застапници. Евидентен е порастот на трошоците при обработка и исплата на штети од осигурени моторни возила како резултат на пораст на цените на резервни делови и услугите на поправка. Покрај овие, пораснати се и административните трошоци на друштвата.

И покрај растот на трошоците, друштвата за осигурување ја завршија 2022 година со подобрени финансиски резултати споредено со претходната година.

Ова, пред сè, се должи на подобрената селекција на ризици и пораст на цените на осигурувањето, премиите за осигурување,

кои претставуваат најзначајна категорија на приход.

Во портфолиото на неживотни осигурувања има годишен пораст на премиите во сите класи на осигурување освен осигурувањето на имот, каде се бележи благо намалување на бруто полисираната премија. Годишната премија за осигурување на живот е порасната. Главно поради растот на продажбата на полиси за осигурување на живот кои покриваат само ризик смрт, и растот на т.н unit-linked осигурувања на живот каде осигурениците го преземаат ризикот од вложување на нивните средства кои понатаму се вложени во стекнување на удели издадени од инвестициски фондови во земјата.

Покрај раст на премиите забележлив е и раст на исплатените штети. Раст е забележан и во техничките резерви на друштвата за осигурување. Техничките резерви се важен индикатор за солвентноста на друштвата за осигурување. Истите претставуваат обврски за друштвата по договорите за осигурување. Извор за покривање на овие обврски се средствата што друштвата за осигурување ги наплаќаат по основ на полисираните премии. Друштвата за осигурување управуваат со овие средства на внимателен начин, во согласност со барањата содржани во законската регулатива. Притоа, при избор на видот на вложување на овие средства друштвата за осигурување треба да внимаваат на природата, рочноста и валутата на обврските, односно на самите договори за осигурување.

Изминатата година, покрај присутните ризици инхерентни за осигурителната дејност, се јавија и надворешни ризици поврзани со растот на инфлацијата. Ефектот од зголемувањето на основната каматна стапка очекувам да се почувствува на осигурителниот пазар во оваа година и годините кои следат, и тоа главно во сегментот на осигурувањето на живот. Растот на инфлацијата не ги влоши финансиските перформанси на друштвата за осигурување. Напротив, финансиските

резултати за изминатата година покажуваат дека осигурителниот пазар имал подобри остварувања во споредба со 2021 година. За нас како регулатор, е значајно покрај одржувањето на солвентноста и стабилноста на осигурителниот сектор, да видиме и значајно подобрување на квалитетот на услугите. Сметам дека за ова е потребно да се зголеми транспарентноста при креирањето на осигурителните производи, цената по која се нудат, ризиците кои се предмет на осигурување и исклучоците во кои случаи осигурениците нема да бидат покриени со осигурувањето. Со други зборови, во овој сегмент, потребни се структурни промени кои ќе овозможат поголема вклученост и пристап до квалитетни осигурителни услуги. Сметам дека постои голема популација на неосигурени лица кои треба да се вклучат во осигурителниот систем. Ова треба да се направи на начин што ќе имаат можност да одберат од понуда на конкурентни и квалитетни осигурителни покритија. Од друга страна да имаат доволно информации што добиваат за цената што ја плаќаат.

Изминатата година се соочивме со флуктуации во стручниот персонал во Агенцијата за супервизија на осигурување. Дел од колегите го прекинаа работниот однос, а во истиот период вработивме нов персонал. Во согласност со нашиот мандат и мисија вложуваме во нивно стручно усовршување со цел законито, стручно, непристрасно и навремено извршување на секојдневните работни задачи.

Советот на експерти на Агенцијата брои пет члена и е орган кој ги носи одлуките, односно орган на управување и раководење со Агенцијата. Во текот на 2022 година одржавме вкупно 31 седница.

Во текот на годината ги спроведовме навремено сите планирани активности поврзани со обуки и испити за овластен актуар, како и за осигурителен брокер и застапник во осигурувањето.

Активностите поврзани со лиценцирање и супервизија се вршат навремено и согласно барањата од законот. Во делот на вонтеренската супервизија и водењето на

регистрите има значително подобрување на процесите благодарение на функционирањето на новиот супервизорски софтвер.

Нашето учество во работата на супервизорските колеџи беше во согласност со предвидената динамика и план на активности. Работните состаноци ги одржавме на далечина и на тој начин одговоривме на сите работни ангажмани поврзани со соработката и размената на информации со супервизорските органи од земји членки на ЕУ.

И покрај фактот што не сме земја членка на ЕУ, и што основниот закон кој ја регулира осигурителната дејност кај нас не е усогласен со барањата од европските директиви и регулатива, настојуваме да изградиме супервизорска пракса компатибилна и споредлива со истата која ја применуваат нашите колеги од земјите членки на ЕУ. Сметаме дека на тој начин даваме јасна и непристрасна слика за нашите очекувања од субјектите кои даваат осигурителни услуги, но и придонесуваме за понатамошно подобрување во разбирањето за ризиците и управување со истите од страна на осигурителните компании и нивните продажни канали.

Користењето на технологијата во осигурувањето несомнено дека се зголемува, иако има малку, и на едно место, сублимирани официјални податоци за овие трендови. Агенцијата соработува со останатите финансиски регулаторни органи за понатамошен развој на ФинТек секторот. Развојот на технологијата и користењето на истата во вршењето на дејноста и во супервизијата треба да овозможи поголема вклученост и достапност на осигурителните услуги, како и подобро разбирање и управување со ризиците во самите осигурителни компании. Влезот на технологијата треба да биде поткрепен со зајакнување на финансиската едукација и писменост.

Интензивно работиме на зајакнување на јавната перцепција на институтот Претставка - право што го има секој осигуреник кога цени дека квалитетот на

услугата што му ја пружа друштвото за осигурување не е на соодветно ниво. И веќе имаме резултати изразени преку тоа што континуирано се зголемува бројот на претставки кои ги добива Агенцијата од осигуреници. Тоа во крајна линија и на долг рок ја подобрува јавната свест за значењето на осигурувањето и е пазарен барометар за квалитетот на услуга што компаниите ја пружаат на своите осигуреници.

За крај, секако не и последно, ве повикувам со задоволство да се запознаете со остварувањата на пазарните субјекти во 2022 година, предизвиците пред кои сме изложени, како и нашите активности и планови.

Со почит,

Крсте Шајноски с.р.

Извештајот е изготвен во согласност со членот 158-о од Законот за супервизија на осигурување. За неговото изготвување Агенцијата за супервизија на осигурување користеше податоци од извештаите кои субјектите ги доставуваат до Агенцијата согласно законските барања. За точноста на податоците одговараат субјектите на супервизија.

СОДРЖИНА

1. ВОВЕД	7
2. ЗАКОНСКА РАМКА	8
3. ДОМАШНО И МЕЃУНАРОДНО ОПКРУЖУВАЊЕ	10
4. ПАЗАР НА ОСИГУРУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА	13
4.1. ДРУШТВА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	13
4.1.1. СОПСТВЕНИЧКА СТРУКТУРА	13
4.1.2. СТЕПЕН НА РАЗВИЕНОСТ	13
4.1.3. БРУТО-ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА	16
4.1.4. СТРУКТУРА НА УЧЕСТВО	20
4.1.5. БРУТО ИСПЛАТЕНИ ШТЕТИ	23
4.1.5.1. Претставки од осигуреници	26
4.1.6. СРЕДСТВА И ИЗВОРИ НА СРЕДСТВА	28
4.1.6.1. Структура на средствата	28
4.1.6.2. Структура на извори на средства	30
4.1.7. ТЕХНИЧКИ РЕЗЕРВИ	32
4.1.8. СРЕДСТВА КОИ ГИ ПОКРИВААТ ТЕХНИЧКИТЕ РЕЗЕРВИ	33
4.1.9. АДЕКВАТНОСТ НА КАПИТАЛОТ НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	34
4.1.10. ФИНАНСИСКИ РЕЗУЛТАТ ОД РАБОТЕЊЕТО	36
4.1.10.1. Ризици на осигурителниот сектор	37
4.1.11. ИНДИКАТОРИ ЗА ОСИГУРИТЕЛНИОТ СЕКТОР	38
4.2. ПОСРЕДУВАЊЕ ВО ОСИГУРУВАЊЕТО	41
4.2.1. ЗАСТАПУВАЊЕ ВО ОСИГУРУВАЊЕТО	41
4.2.2. ОСИГУРИТЕЛНО-БРОКЕРСКИ РАБОТИ	42
4.3. НАЦИОНАЛНО БИРО ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	44
4.3.1. ГАРАНТЕН ФОНД НА НБО	44
4.3.2. РЕФУНДИРАЊЕ НА ШТЕТИ ОД ГАРАНТНИОТ ФОНД	45

ЛИСТА НА ТАБЕЛИ

ТАБЕЛА БР. 1: ПОВАЖНИ ИНДИКАТОРИ ЗА ЗЕМЈИТЕ ОД ЦЕНТРАЛНА И ИСТОЧНА ЕВРОПА ВО 2021.....	11
ТАБЕЛА БР. 2: СОПСТВЕНИЧКА СТРУКТУРА НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	13
ТАБЕЛА БР. 3: ХЕРФИНДАЛ-ИНДЕКС И ПОКАЗАТЕЛ ЦР5 МЕРЕН СПОРЕД БПП.....	15
ТАБЕЛА БР. 4: ХЕРФИНДАЛ-ИНДЕКС И ПОКАЗАТЕЛ ЦР5 МЕРЕН СПОРЕД СРЕДСТВАТА	15
ТАБЕЛА БР. 5: БРУТО ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА ПО КЛАСИ НА ОСИГУРУВАЊЕ	16
ТАБЕЛА БР. 6: БРУТО-ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА ПО ДРУШТВА ЗА НЕЖИВОТНО ОСИГУРУВАЊЕ	17
ТАБЕЛА БР. 7: БРУТО-ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА ПО ДРУШТВА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА ЖИВОТ	18
ТАБЕЛА БР. 8: БРУТО-ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА ЗА ПЕРИОДОТ 01.01.2022 – 31.12.2022	19
ТАБЕЛА БР. 9: БРУТО ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА ЖИВОТ	22
ТАБЕЛА БР. 10: ИСПЛАТЕНИ ШТЕТИ ПО КЛАСИ НА ОСИГУРУВАЊЕ	24
ТАБЕЛА БР. 11: БРОЈ НА ИСПЛАТЕНИ ШТЕТИ.....	25
ТАБЕЛА БР. 12: ПОДНЕСЕНИ ПРЕТСТАВКИ ОД ОСИГУРЕНИЦИ ДО ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	26
ТАБЕЛА БР. 13: ПОДНЕСЕНИ ПРЕТСТАВКИ ОД ОСИГУРЕНИЦИ ДО АСО	27
ТАБЕЛА БР. 14: СТРУКТУРА НА СРЕДСТВАТА НА ДРУШТВАТА ЗА НЕЖИВОТНО ОСИГУРУВАЊЕ	29
ТАБЕЛА БР. 15: СТРУКТУРА НА СРЕДСТВАТА НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА ЖИВОТ	29
ТАБЕЛА БР. 16: СТРУКТУРА НА ИЗВОРИ НА СРЕДСТВА НА ДРУШТВАТА ЗА НЕЖИВОТНО ОСИГУРУВАЊЕ	31
ТАБЕЛА БР. 17: СТРУКТУРА НА ИЗВОРИ НА СРЕДСТВА НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА ЖИВОТ.....	31
ТАБЕЛА БР. 18: ТЕХНИЧКИ КОЕФИЦИЕНТИ	39
ТАБЕЛА БР. 19: ФИНАНСИСКИ ИНДИКАТОРИ	40
ТАБЕЛА БР. 20: СТРУКТУРА НА КАНАЛИТЕ ЗА ПРОДАЖБА НА ПОЛИСИ СПОРЕД ОСТВАРЕНА БПП	41
ТАБЕЛА БР. 21: УЧЕСТВО ВО ГАРАНТНИОТ ФОНД ПО ДРУШТВА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	45
ТАБЕЛА БР. 22: ПРИЈАВЕНИ И ПРИФАТЕНИ ШТЕТИ ЗА РЕФУНДИРАЊЕ ОД ГАРАНТНИОТ ФОНД	46

ЛИСТА НА ГРАФИКОНИ

ГРАФИКОН БР. 1: ПОКАЗАТЕЛИ НА РАЗВОЈ НА ПАЗАРОТ НА ОСИГУРУВАЊЕ	14
ГРАФИКОН БР. 2: ПАЗАРНА КОНЦЕНТРАЦИЈА СПОРЕД БРУТО ПОЛИСИРАНАТА ПРЕМИЈА ВО 2022 ГОДИНА, ВО ГРУПАТА НА НЕЖИВОТНО ОСИГУРУВАЊЕ	15
ГРАФИКОН БР. 3: ПАЗАРНА КОНЦЕНТРАЦИЈА СПОРЕД БРУТО ПОЛИСИРАНАТА ПРЕМИЈА ВО 2022 ГОДИНА, ВО ГРУПАТА НА ОСИГУРУВАЊЕ НА ЖИВО	16
ГРАФИКОН БР. 4: СТРУКТУРА НА БРУТО ПОЛИСИРАНА ПРЕМИЈА ПО КЛАСИ НА ОСИГУРУВАЊЕ.....	20
ГРАФИКОН БР. 5: ТРЕНД НА БРУТО-ПОЛИСИРАНАТА ПРЕМИЈА ПО КЛАСИ НА ОСИГУРУВАЊЕ.....	21
ГРАФИКОН БР. 6: СКЛУЧЕНИ ДОГОВОРИ КАЈ ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ	23
ГРАФИКОН БР. 7: УЧЕСТВО НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ ВО БРУТО-ИСПЛАТЕНИТЕ ШТЕТИ ВО 2022 ГОДИНА, ОДДЕЛНО ЗА НЕЖИВОТ И ЖИВОТ	25
ГРАФИКОН БР. 8: СТРУКТУРА НА АКТИВАТА НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ НА 31.12.2022 ГОДИНА, ОДДЕЛНО ЗА НЕЖИВОТ И ЖИВОТ	30
ГРАФИКОН БР. 9: СТРУКТУРА НА ИЗВОРИ НА СРЕДСТВА , ДРУШТВА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ - НЕЖИВОТ	32
ГРАФИКОН БР. 10: СТРУКТУРА НА ИЗВОРИ НА СРЕДСТВА , ДРУШТВА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ - ЖИВОТ.....	32
ГРАФИКОН БР. 11: ПОКРИЕНОСТ НА НЕТО ТЕХНИЧКИТЕ РЕЗЕРВИ- НЕЖИВОТ.....	33
ГРАФИКОН БР. 12: ПОКРИЕНОСТ НА НЕТО-ТЕХНИЧКИТЕ РЕЗЕРВИ- ЖИВОТ.....	34
ГРАФИКОН БР. 13: ДВИЖЕЊЕ НА КАПИТАЛОТ И ПОТРЕБНАТА МАРГИНА НА СОЛВЕНТНОСТ КАЈ ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ (МИЛИОНИ ДЕ	35
ГРАФИКОН БР. 14: СТРУКТУРА НА КАПИТАЛОТ НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ (ОДДЕЛНО ЗА НЕЖИВОТ И ЖИВОТ)	35

ГРАФИКОН БР. 15: ФИНАНСИСКИ РЕЗУЛТАТ ОД РАБОТЕЊЕТО НА ДРУШТВАТА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ.....	37
ГРАФИКОН БР. 16: СТРУКТУРА НА БПП, ПО КЛАСИ НА ОСИГУРУВАЊЕ	42
ГРАФИКОН БР. 17: СТРУКТУРА НА БПП, ПО КЛАСИ НА ОСИГУРУВАЊЕ	43

1. ВОВЕД

Агенцијата за супервизија на осигурување (во понатамошниот текст „АСО“) е самостојно и независно регулаторно тело на пазарот на осигурување кое врши јавни овластувања, утврдени со Законот за супервизија на осигурувањето и Законот за задолжително осигурување во сообраќајот. АСО има за цел да придонесе за законито и ефикасно функционирање на пазарот на осигурување во земјава, за негов континуиран развој, за заштита на правата и интересите на осигурениците, како и за унапредување на финансиската стабилност на земјава.

Во текот на 2022 година, и покрај неповолниот развој на ризиците од надворешното окружување предизвикани од пандемијата со корона вирусот, растот на инфлацијата и забавувањето на економскиот раст, домашниот осигурителен сектор одржа здрава ликвидносна и солвентна позиција и оствари позитивен финансиски резултат. Со тоа покажа добра подготвеност за справување со шокови, за што придонес имаше добрата состојба на секторот пред пандемијата, но и мерките што ги донесе АСО како одговор на кризата.

На крајот на 2022 година на пазарот на осигурување во Република Северна Македонија активно работат 16 друштва за осигурување, од кои 11 друштва вршат работи на неживотно осигурување, додека 5 осигурување на живот. Во доменот на посредувањето, на крајот на 2022 година активни се 42 осигурително брокерски друштва, 12 друштва за застапување во осигурување и 8 банки кои вршат работи на застапување во осигурување.

Вкупната бруто полисирана премија (во понатамошниот текст: „БПП“) во 2022 година изнесува 12.785.429 илјади денари, што претставува зголемување за 9,94 % во однос на БПП остварена во 2021 година (2021: 11.629.700 илјади денари). Во делот за неживотно осигурување е остварена БПП во износ од 10.508.927 илјади денари (2021: 9.627.926 илјади денари), односно раст од 9,15% во споредба со 2021 година. Истовремено, кај осигурувањето на живот е остварена БПП во износ од 2.276.502 илјади денари (2021: 2.001.774 илјади денари), што е пораст од 13,72%.

Друштвата за осигурување на 31.12.2022 година располагаат со средства во износ од 30.393.398 илјади денари, кои се зголемени за 6,6% во однос на минатата година (2021: 28.512.618 илјади денари). Вкупниот пресметан капитал¹ на друштвата за осигурување забележува раст од 1,58% во споредба со 2021 година и, на крајот од 2022 година изнесува 7.241.199 илјади денари. Потребното ниво на маргина на солвентност, како главен индикатор за процена на стабилноста на осигурителниот сектор, агрегиран изнесува 2.045.720 илјади денари, со што капиталот на осигурителниот сектор е 3,54 пати над потребното ниво на маргината на солвентност.

Во текот на 2022 година, осигурителниот сектор искажа добивка пред оданочување во износ од 631.835 илјади денари. Притоа, друштвата за неживотно осигурување остварија добивка од 380.283 илјади денари, додека, пак, добивката на друштвата за осигурување на живот пред оданочување изнесува 251.553 илјади денари.

Во доменот на регулативата во 2022 година донесени се 6 измени на веќе важечки подзаконски акти и 1 нов подзаконски акти. Исто така, во март 2022 година, Советот на експерти на АСО зазема став да им препорача на друштвата за осигурување да се воздржат од распределба и исплата на дивиденда од добивката остварена во 2021 година, односно истата да ја распределат во зголемување на резервите на сигурност и останатите резерви на друштвото, сè додека постои неизвесност во однос на траењето на кризата и проценка на ризикот врз нивната финансиска состојба и стабилност.

¹ Согласно Законот за супервизија на осигурување, капиталот на друштвото за осигурување на одреден датум на пресметка може да се разликува од износот на капитал и резерви, прикажан во билансот на состојба на истиот датум.

2. ЗАКОНСКА РАМКА

Законот за супервизија на осигурување („Службен весник на Република Македонија“ бр. 27/02, 98/02, 79/07, 88/08, 67/10, 44/11, 112/11, 188/13, 30/14, 43/14, 112/14, 153/15, 92/15, 23/16, 83/18 и 198/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 101/19, 31/20 и 173/22), Законот за задолжително осигурување во сообраќајот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 88/05, 70/06, 81/08, 47/11, 135/11, 112/14 и 145/15 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 220/19), Законот за доброволно здравствено осигурување („Службен весник на Република Македонија“ бр. 145/12 и 192/15), Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од областа на капитално финансирано пензиско осигурување („Службен весник на Република Македонија“ бр. 11/12, 147/15 и 30/16), Законот за спречување перење на пари и финансирање на тероризам („Службен весник на Република Македонија“ бр. 151/22), Закон за вложување на Република Македонија во акционерскиот капитал на Европа РЕ („Службен весник на Република Македонија“ бр. 185/11), Законот за финансиска стабилност („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 173/22) и Законот за рестриктивни мерки („Службен весник на Република Македонија“ бр. 190/17) се основна законска рамка која ги регулира условите и начинот на вршење работи на осигурување и реосигурување, начинот и условите на вршење работи на посредување во осигурувањето и спроведувањето супервизија врз работењето на друштвата за осигурување, осигурително брокерските друштва и друштвата за застапување во осигурување.

Пошироката законска рамка ја претставуваат Законот за облигационите односи, во делот што се однесува на договорите за осигурување и Законот за трговските друштва.

Законот за супервизија на осигурување ги вградува основните принципи за осигурување на Меѓународната асоцијација на осигурителни супервизори (IAIS), како и правилата содржани во првата генерација на директиви за осигурување на Европската Унија (ЕУ). Со овој закон се регулирани основањето и работењето на друштвата за осигурување, управувањето со ризици, улогата на овластените актуари, водењето на деловните книги и извештаи, внатрешната и надворешната ревизија, застапувањето и посредувањето во осигурувањето, супервизијата на друштвата за осигурување, работењето на АСО, спроведувањето на супервизијата и постапката за донесување решенија од страна на АСО, соработката со надзорни органи и тела на ЕУ, како и казнените одредби.

Задолжителното осигурување во сообраќајот е регулирано со **Законот за задолжително осигурување во сообраќајот**, кој ги регулира договорите за задолжително осигурување на моторни возила од одговорност, минималните суми на осигурување, роковите за обработка на барањата за надомест на штети од страна на друштвата за осигурување, утврдување на правото на посредување (медијација), надлежностите на Гарантниот фонд, промена на начинот на утврдување на тарифите на премии преку функционирањето на Комисија за осигурување од автомобилска одговорност и казнените одредби за друштвата за осигурување и Националното биро за осигурување. Исто така, законот предвидува обврски за осигурителните компании да назначат овластени претставници за штети во странство со цел жртвите во сообраќајни незгоди да имаат лесен и брз пристап за пријава на барањата за надомест на штети предизвикани од домашни моторни возила во странство, како и воспоставување Служба за надомест на штети, како гаранција за жртвите во сообраќајни незгоди во странство, дека дури и во случај одговорниот возач да управувал со неосигурено моторно возило, штетата ќе биде навремено обработена и исплатена. Дел од овие одредби се веќе стапени во сила, а дел ќе стапат од моментот на стекнување на полноправно членство на Република Македонија во Европската Унија.

Со **Законот за доброволно здравствено осигурување** се дава законска можност и се отвора широко поле на дејствување на друштвата за осигурување за понуда на пакети на здравствени услуги кои веќе се опфатени со системот на задолжителното здравствено осигурување. Доброволното здравствено осигурување се уредува како дополнително и приватно.

Дополнителното здравствено осигурување обезбедува покривање на трошоците на име учество со лични средства при користење здравствени услуги од задолжителното здравствено осигурување (партиципација), во согласност со прописите од задолжителното здравствено осигурување и здравствена заштита. Приватното здравствено осигурување овозможува покривање на трошоците за користење на здравствените услуги за повисок стандард на здравствените услуги кои произлегуваат од задолжителното здравствено осигурување, трошоците за покривање на здравствените услуги користени во дополнителната дејност, како и за користење на здравствените услуги во здравствени установи надвор од мрежата на здравствени установи во која се врши здравствената дејност и во правните лица кои вршат изработка, издавање и сервисирање на ортопедски и други помагала.

Со **Законот за исплата на пензии и пензиски надоместоци од областа на капитално финансирано пензиско осигурување** се заокружи уредувањето на капитално финансираното пензиско осигурување во Република Северна Македонија со уредување на фазата на деакумулација, односно со Законот се регулираат исплатите на пензии од вториот и пензиски надоместоци од третиот столб. Во законот детално се уредуваат видовите исплати на пензии од втор столб (програмирани повлекувања, доживотни анuitети и нивна комбинација), видовите исплати на пензиски надоместоци од трет столб (програмирани повлекувања, анuitети, еднократни и повеќекратни исплати), карактеристиките и правилата за разните видови исплати и начинот и постапката за стекнување на право на старосна, инвалидска и семејна пензија од втор столб, како и постапката за стекнување право на пензиски надоместок од трет столб. Во законот се уредува и кои институции ќе може да вршат исплата на пензии и пензиски надоместоци од вториот и третиот столб – пензиски друштва и друштва за осигурување на живот. Исто така, заради поголема транспарентност на изборот на пензија од втор столб и пензиски надоместок од трет столб се воспоставува Централизиран електронски систем на котација преку кој ќе се доставуваат барања за котации за различни видови исплати и ќе се добиваат понуди од пензиските друштва и друштвата за осигурување.

Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам утврдува надлежност на АСО за спроведување на надзор врз осигурителниот пазар кој е предмет на регулација на овој закон, а особено во делот на примената на мерките и дејствијата за спречување на перење пари и финансирање на тероризам.

Законот за финансиска стабилност ги уредува целите, статусот, задачите и начинот на работа на Комитетот за финансиска стабилност, како и инструментите и начинот на спроведување на националната макропрудентна политика.

Законот за рестриктивни мерки им доделува дополнителни обврски на субјектите задолжени за преземање на мерки за спречување на перење пари во насока на идентификување и преземање на дејствија (финансиски мерки) против лица за кои се воведени рестриктивни мерки од страна на ЕУ или Обединети нации. Финансиските мерки „во смисла на член 5 од Законот за рестриктивни мерки се дефинирани како“ забрана за користење, пренос, конверзија, трансфер или друг вид располагање со имот, забрана на ставање на располагање на било каков имот, директно или индиректно, како и забрана за воспоставување или продолжување на деловен однос.

3. ДОМАШНО И МЕЃУНАРОДНО ОПКРУЖУВАЊЕ

Според податоците на Државен завод за статистика, во 2022 година реалниот бруто-домашен производ (во понатамошниот текст „БДП“) се проценува да расте за 2,1%. Имено, по длабокиот пад од 6,1% во 2020 година како резултат на здравствената и економска криза предизвикана од пандемијата на ковид-19, во текот на 2021 година се забележа постепено закрепнување на домашната економија што резултираше со ревидирана стапка на раст на БДП од 3,9%.

Забавувањето на растот во 2022 во споредба со 2021 година главно се должи на неповолните ефекти од воената инвазија на Русија врз Украина, којашто наметна нови глобални предизвици поврзани со енергетската криза и високи стапки на инфлација. По подолг период на ниска инфлација, во 2022 година инфлацијата забележа забрзување, при што просечната стапка на инфлација достигна 14,2%.²

Финансискиот систем на Република Северна Македонија се карактеризира со релативно едноставна структура. Банкарскиот систем, а потоа задолжителните приватни пензиски фондови и друштвата за осигурување, имаат највисоко учество во активата на финансискиот систем и речиси континуирано најмногу придонесуваат за нејзиниот апсолутен раст. Учесството на осигурителниот сектор (друштва за осигурување, друштва за застапување во осигурување и осигурително брокерски друштва) во вкупната финансиска структура, во 2021 година изнесува 3,82%³. Останатите сегменти на финансискиот систем, поединечно и заедно, и натаму зафаќаат многу мал дел од вкупната актива на финансискиот сектор, иако дел од нив речиси постојано бележат релативно динамичен раст. И покрај континуираниот раст на финансискиот систем, споредбената анализа на нивоата на финансиско посредување со други земји од Централна и Југоисточна Европа упатува на скромна големина на домашниот финансиски сектор. Најголемите и најзначајните сегменти од финансискиот систем се во претежна сопственост на странски акционери. Сопственичката структура и концентрацијата во одделните сегменти од финансискиот систем не бележат позначителни промени во 2021 година.

Меѓусекторската поврзаност на одделните институционални сегменти на финансискиот систем на Република Северна Македонија и можноста за прелевање на ризиците од еден во друг сегмент се на ниско ниво. Причина за тоа се едноставната структура на финансискиот систем, малата меѓусебна зависност на активностите на одделните сегменти и отсуството на посложени финансиски инструменти и услуги. Стабилноста на финансискиот систем е условена од стабилноста на банкарскиот сектор како негов главен сегмент, каде што се концентрирани заштедите на нефинансискиот сектор и на останатите финансиски институции. Сопственичката поврзаност меѓу одделните институции од финансискиот систем е во умерени рамки и не претставува извор на зараза меѓу одделните сегменти.⁴

Во услови на сè уште слаба развиеност на финансиските пазари и ограничени алтернативи за инвестирање и оплодување на средствата на економските субјекти, значителен дел од средствата на небанкарските финансиски институции се пласирани во банкарски депозити. Исто така, кредитите на банките одобрени на небанкарските финансиски институции претставуваат уште еден потенцијален канал на зараза во финансискиот систем. Меѓубанкарските побарувања и обврски се уште еден можен канал за зараза во финансискиот систем, иако, и натаму е со релативно мало значење.

² Годишен извештај за 2022 на Народната банка на РС Македонија.

³ Извештај за финансиска стабилност за 2021 година, Народна банка на Република Северна Македонија

⁴ Извештај за финансиска стабилност за 2021 година, Народна банка на Република Северна Македонија

Банкоосигурувањето, односно соработката меѓу банките и друштвата за осигурување врз основа на договор за застапување во осигурувањето, во 2022 година го применувале осум банки (исто како претходната година), и е уште еден пример за меѓусекторска поврзаност.

Меѓу секторот за лизинг и осигурителниот сектор постои инхерентна поврзаност поради регулаторната обврска да се осигурува предметот на лизинг кај некое друштво за осигурување (освен ако не е поинаку определено во договорот за лизинг). Исто така, понудата на т.н. unit-linked производи, коишто претставуваат комбинација на осигурување на животот со групно инвестирање, односно осигурување на животот при кое инвестицискиот ризик е на товар на осигуреникот, упатуваат на поврзаност на овој тип осигурување со движењата на финансиските пазари, односно остварувањата на инвестициските фондови. Сопственичката поврзаност којашто постои меѓу одделните финансиски институции е уште еден потенцијален канал на меѓузависност и евентуално прелевање на ризиците од еден кон друг сегмент од финансискиот систем.

При анализа и споредба на показателите за степенот на **развиеност на домашниот пазар за осигурување со пазарите од регионот** и пошироко, може да се заклучи дека е на приближно слично ниво на развој со земјите од поблиското окружување, но далеку под нивото на развој на просекот на земјите членки на Европската Унија. Ова, пред сè, се должи на фактот што друштвата за осигурување кај нас не се вклучени во фазата на акумулација на средства од уплатени придонеси од капитално финансирано пензиско осигурување, и сè уште се во рана фаза на развој и понуда на пакети на услуги во доменот на доброволното здравствено осигурување. Ова е поврзано и со резултатите од првото национално мерење на нивото на финансиската писменост кај возрастното население во Република Северна Македонија, извршено во февруари 2018 година⁵. Истото покажа агрегатно ниво на финансиска писменост од 11,8, согласно со стандардната методологија на ИНФЕ. Тоа е релативно пониско ниво во споредба со просекот на најразвиените земји во светот од Групацијата 20 од 12,7 поени, но од друга страна е споредливо со земјите од регионот. Ова несомнено влијае да имаме неспоредливо помал волумен на годишни премии во овие продукти споредено со истите во развиените пазари на осигурување.

Табела бр. 1: Поважни индикатори за земјите од Централна и Источна Европа во 2021 година

	БДП, тековни цени (милијарди евра)	БДП по глава на жител, тековни цени (евра)	Бруто- полисирана премија (милиони евра)	Стапка на пенетрација (% во БДП)	Стапка на густина (Евра/жител)
Албанија	15,65	5.499	160	1,02 %	56
Босна и Херцеговина	18,95	5.445	418	2,21 %	120
Бугарија	67,87	9.872	1.660	2,45 %	241
Хрватска	57,40	14.229	1.559	2,72 %	386
Чешка	246,47	23.030	7.225	2,93 %	675
Естонија	30,66	23.052	486	1,59 %	366
Унгарија	149,18	15.330	3.603	2,42 %	370
Косово	7,64	4.251	119	1,56 %	66
Латвија	32,92	17.390	849	2,58 %	449
Литванија	53,33	19.833	1.040	1,88 %	373
Македонија	11,74	5.673	189	1,61 %	91
Црна Гора	4,91	7.900	99	2,01 %	159
Полска	565,97	14.957	15.050	2,66 %	398

⁵ Првото мерење беше во организација на Народната банка, а со поддршка од ЕФСЕ, според меѓународна методологија на ИНФЕ ОЕЦД.

Романија	238,35	12.332	2.878	1,21 %	149
Србија	53,31	7.759	1.026	1,92 %	149
Словачка	97,12	18	1.848	1,90 %	338
Словенија	52,02	24.666	2.609	5,02 %	1.237
Централна и Источна Европа- Вкупно/Просек	1.705,48	14.235	40.819	2,39 %	341

Извор: XPRIMM, Годишен извештај за 2021 година

Од 17 држави во Централна и Источна Европа по индикаторот стапка на пенетрација, Македонија се наоѓа на 13-тото место по развиеност на осигурителниот пазар (пред Албанија, Косово, Романија и Естонија), додека според индикаторот стапка на густина на 15-тото место (пред Албанија и Косово).

4. ПАЗАР НА ОСИГУРУВАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

4.1. ДРУШТВА ЗА ОСИГУРУВАЊЕ

Во текот на 2022 година на осигурителниот пазар функционираа 16 друштва за осигурување, од кои 5 друштва за осигурување работат на осигурување на живот, додека останатите 11 вршат работи на неживотно осигурување. Само едно друштво, покрај работите на неживотно осигурување, има дозвола да врши и работи на реосигурување.

Друштвата за осигурување на крајот на 2022 година вработуваат 1.926 работници што е за 6,8% повеќе во споредба со почетокот на годината (2021: 1.803).

4.1.1. Сопственичка структура

Друштвата за осигурување се во доминантна сопственост на странски правни лица од финансиски сектор (73,53%), кои се делумно или целосно присутни во 14 од вкупно 16 друштва за осигурување на пазарот (табела бр. 2). Притоа, 12 друштва за осигурување се дел од осигурителни групации со седиште во земји членки на ЕУ, додека две друштва за осигурување се во целосна сопственост на домашни инвеститори.

Табела бр. 2: Сопственичка структура на друштвата за осигурување (проценти)

	2022	2021	2020
1. Странски акционери	77,14%	75,67%	80,11%
1.1. Физички лица	0,50%	0,52%	0,33%
1.2. Нефинансиски правни лица	3,11%	0,00%	0,00%
1.3. Финансиски институции	73,53%	75,16%	79,78%
2. Домашни акционери	22,83%	24,30%	19,86%
2.1. Физички лица	4,11%	4,26%	4,88%
2.2. Нефинансиски правни лица	0,52%	0,54%	0,61%
2.3. Финансиски институции	18,20%	19,49%	14,37%
3. Држава	0,03%	0,03%	0,03%
Вкупно	100,00%	100,00%	100,00%

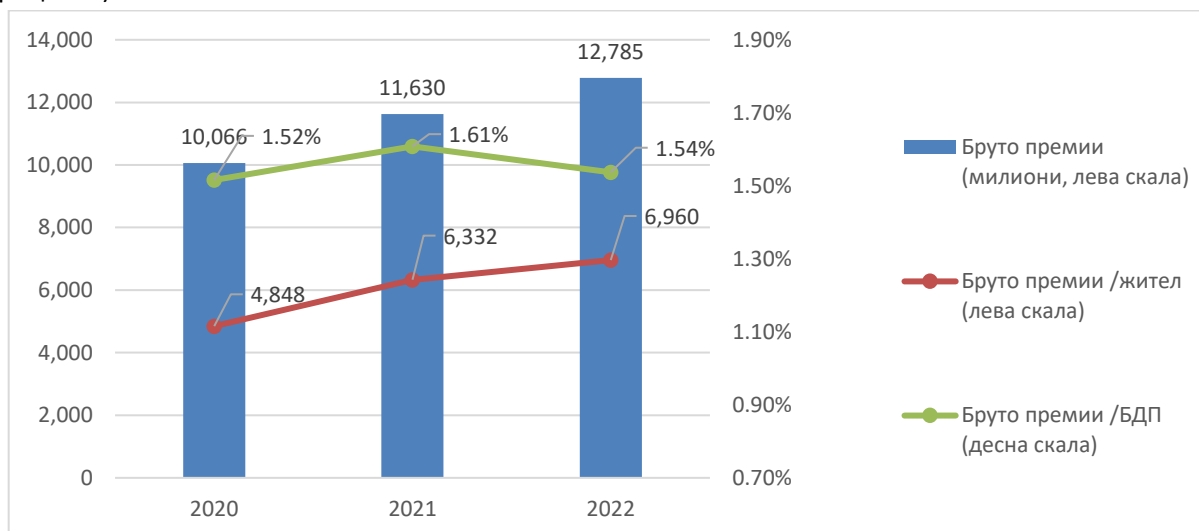
Извор: АСО

4.1.2. Степен на развиеност

Основни показатели со кои се мери степенот на развиеноста на пазарот на осигурување, се степенот на пенетрација и степенот на густина⁶. Податоците за нивото на пенетрација на осигурувањето во 2022 година покажуваат дека вкупната БПП во земјава учествува со 1,54% во бруто домашниот производ, што е за 0,07% пониско од претходната година (2021: 1,61%). Додека, степенот на густина во 2022 година изнесува 6.960 денари по жител, што е зголемување од 10% во однос на претходната година (графикон бр. 1).

⁶Степенот на пенетрација се пресметува како однос на бруто полисираната премија и бруто домашниот производ, а степенот на густина како однос на бруто полисираната премија и бројот на жители во земјата.

Графикон бр. 1: Показатели на развој на пазарот на осигурување (милиони денари; десна оска – проценти)

Извор: Министерство за финансии, Државен завод за статистика, АСО

Осигурителниот сектор во Република Северна Македонија се карактеризира со ниска концентрација што е предуслов за функционална пазарна конкуренција. Херфиндал-индексот, пресметан преку БПП, во 2022 година изнесува 738,09 (2021: 747,46). Сличен резултат покажува мерењето на индексот преку средствата на друштвата за осигурување на 786,90 во 2022 година (2021: 812,88)⁷.

Анализирано по групи на осигурувања, повисока концентрација е присутна кај осигурувањето на живот, поради малиот број друштва во овој домен. Кај друштвата за осигурување на живот Херфиндал-индексот, мерен според БПП, изнесува 2.216,13 (2021: 2.407,60), додека пак, мерен според средствата на друштвата, е 2.848,08 (2021: 2.960,76).

Кај неживотното осигурување показателите покажуваат ниска концентрација, при што мерењето преку Херфиндал-индексот според БПП во 2022 година изнесува 988,50 (2021: 986,51), додека истиот показател измерен преку средствата изнесува 976,59 (2021: 1.035,56).

Показателот ЦР5⁸, измерен преку учеството во БПП, кај друштвата за неживотно осигурување, во 2022 бележи намалување и изнесува 55,72% (2021: 58,97%).

Во продолжение следуваат табели каде се прикажани движењата на Херфиндал-индексот и показателот за концентрација на првите пет друштва за осигурување (ЦР5):

⁷Херфиндал-индексот се пресметува според формулата:

$$HI = \sum_{i=1}^n (S)_i^2$$

каде што S е учество на секое друштво за осигурување во вкупните средства (бруто-полисирана премија) на осигурителниот сектор, а n е вкупниот број институции во соодветниот сегмент. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација на осигурителниот сектор се смета за прифатливо.

⁸ЦР5 показателот претставува учество на првите 5 друштва за осигурување со најголемо учество во вкупната структура.

Табела бр. 3: Херфиндал-индекс и показател ЦР5 мерен според БПП

БПП	2022		2021		2020	
	Херфиндал	CR5	Херфиндал	CR5	Херфиндал	CR5
Цел сектор	738,09	45,80%	747,46	52,57%	769,56	47,03%
Неживот	988,50	55,72%	986,51	58,97%	1.003,06	56,86%
Живот	2.216,13	100,00%	2.407,60	100,00%	2.788,97	100,00%

Извор: АСО

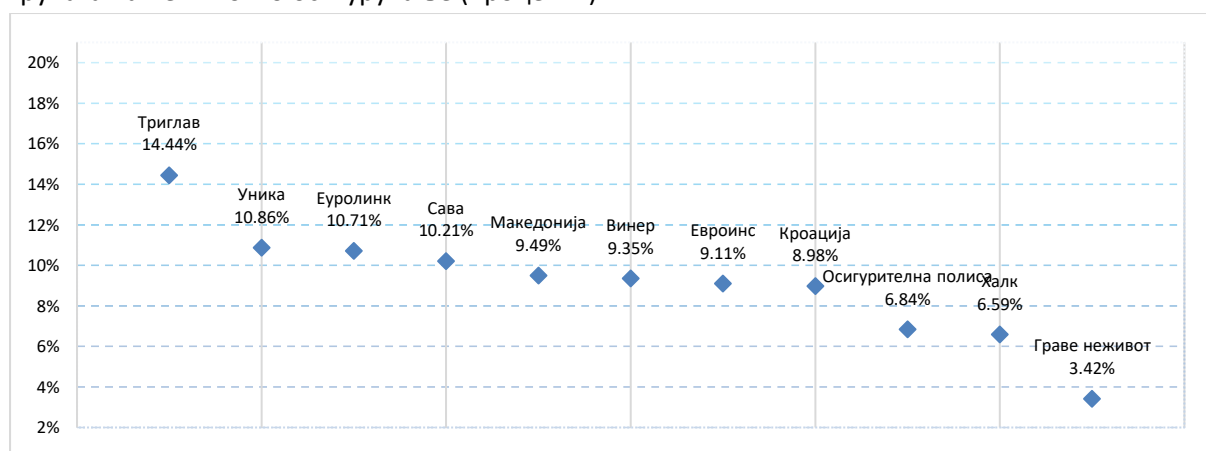
Табела бр. 4: Херфиндал-индекс и показател ЦР5 мерен според средствата

Актива	2022		2021		2020	
	Херфиндал	CR5	Херфиндал	CR5	Херфиндал	CR5
Цел сектор	786,90	50,23%	812,88	46,55%	838,02	54,15%
Неживот	976,59	56,10%	1.035,56	56,23%	1.070,59	60,69%
Живот	2.848,08	100,00%	2.960,76	100,00%	3.077,21	100,00%

Извор: АСО

На крајот на 2022 година, во доменот на пазарната концентрација во делот на неживотното осигурување, 4 друштва за осигурување го преминуваат прагот на учество со над 10% во вкупната БПП. Притоа, на осигурителниот пазар во Република Северна Македонија ниту едно друштво не го поминува прагот од над 20% учество на пазарот (графикон бр. 2).

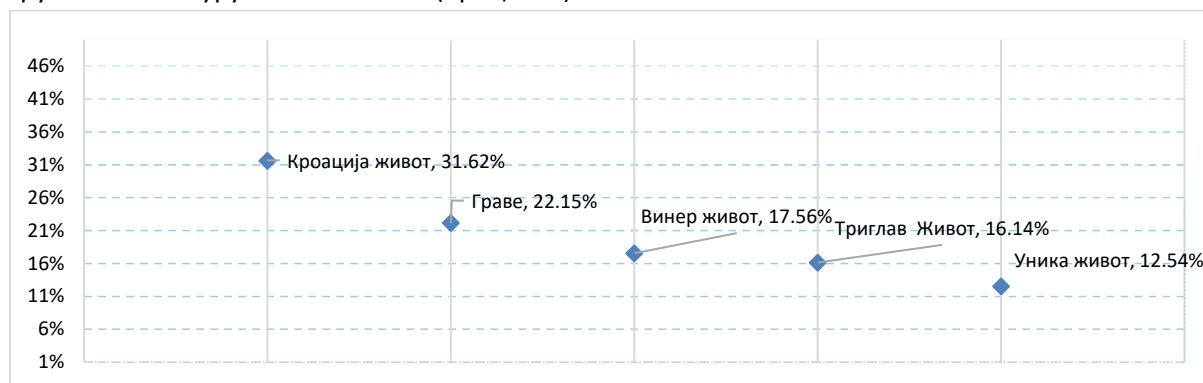
Графикон бр. 2: Пазарна концентрација според бруто полисираната премија во 2022 година, во групата на неживотно осигурување (проценти)

Извор: АСО

Во групата на осигурување на живот, и покрај значителниот натпросечен годишен пораст на полисираните премии во 2022 година на три од петте друштва за осигурување на живот, сè уште доминантно учество имаат две друштва за осигурување на живот (графикон бр. 3).

Графикон бр. 3: Пазарна концентрација според бруто полисираната премија во 2022 година, во групата на осигурување на живот (проценти)

Извор: АСО

4.1.3. Бруто-полисирана премија

БПП во осигурувањето и реосигурувањето кај друштвата за неживотно осигурување ги вклучува сите износи на премија кои се договорени (полисирани) во тековниот пресметковен период, без разлика дали истите во целост или делумно се однесуваат на наредниот период, додека кај осигурувањето на живот вкупната полисирана премија ги вклучува сите премии платени до крајот на пресметковниот период.

Во 2022 година е остварена БПП во вкупен износ од 12.785.429 илјади денари (табела бр. 5), што претставува раст од 9,94% во однос на БПП остварена во 2021 година (2021: 11.629.700 илјади денари).

Табела бр. 5: Бруто полисирана премија по класи на осигурување (илјади денари)

Класа на осигурување	Бруто полисирана премија (БПП)		Динамика	Учество во вкупната БПП	
	2022	2021		2022	2021
01. Осигурување од незгода	685.343	647.100	5,91%	5,36%	5,56%
02. Здравствено осигурување	679.649	405.009	67,81%	5,32%	3,48%
03. Осигурување на моторни возила- каско	994.104	890.288	11,66%	7,78%	7,66%
05. Осигурување на воздухоплови- каско	74.735	88.367	-15,43%	0,58%	0,76%
06. Осигурување на пловни објекти- каско	1.650	1.673	-1,37%	0,01%	0,01%
07. Осигурување на стока во превоз- карго	108.870	90.412	20,42%	0,85%	0,78%
08. Осигурување на имот од пожар	736.355	758.584	-2,93%	5,76%	6,52%
09. Останати осигурувања на имоти	1.371.072	1.408.342	-2,65%	10,72%	12,11%
10. Автоодговорност	5.207.931	4.836.286	7,68%	40,73%	41,59%
11. Осигурување од одговорност од употреба на воздухоплови	19.703	19.106	3,12%	0,15%	0,16%
12. Осигурување од одговорност од употреба на пловни објекти	3.681	3.418	7,69%	0,03%	0,03%
13. Останати осигурувања од одговорност	264.806	252.424	4,91%	2,07%	2,17%
14. Кредити	47.942	9.525	403,33%	0,37%	0,08%
15. Осигурување на гаранции	256	269	-4,83%	0,00%	0,00%
16. Осигурување од финансиски загуби	83.482	69.169	20,69%	0,65%	0,59%
17. Правна заштита	3	5	-40,00%	0,00%	0,00%

18. Осигурување на туристичка помош	229.345	147.949	55,02%	1,79%	1,27%
19. Осигурување на живот	1.782.701	1.618.576	10,14%	13,94%	13,92%
20. Брак или породување	0	0	/	0,00%	/
21. Осигурување на живот кога инвестициониот ризик е на товар на осигуреникот	493.801	383.198	28,86%	3,86%	3,29%
ВКУПНО	12.785.429	11.629.700	9,94%	100,00%	100,00%
ВКУПНО НЕЖИВОТ	10.508.927	9.627.926	9,15%	82,19%	82,79%
ВКУПНО ЖИВОТ	2.276.502	2.001.774	13,72%	17,81%	17,21%

Извор: АСО

Позитивен тренд е присутен во двата сегменти на осигурувањето, со тоа што во делот за неживотно осигурување е остварена БПП во износ од 10.508.927 илјади денари (2021: 9.627.926 илјади денари), или истата изнесува 82,19% од вкупната БПП на осигурителниот сектор, и претставува зголемување од 9,15% во споредба со 2021 година. Во текот на 2022 година не е реализирана премија за реосигурување (2021: 0).

Поединечно, во споредба со 2021 година, само едно друштво за неживотно осигурување бележи пад кај БПП, и тоа значителен, додека пак останатите друштва за неживотно осигурување бележат раст на премиите (табела бр. 6).

Табела бр. 6: Бруто-полисирана премија по друштва за неживотно осигурување (илјади денари)

БР.	Друштво за осигурување	Бруто полисирана премија (БПП)		Динамика	Учество во вкупната БПП	
		2022	2021		2022	2021
1	ТРИГЛАВ	1.517.839	1.332.869	13,88%	14,44%	13,84%
2	УНИКА	1.141.732	1.023.456	11,56%	10,86%	10,63%
3	ЕУРОЛИНК	1.125.323	1.124.298	0,09%	10,71%	11,68%
4	САВА	1.072.970	941.572	13,96%	10,21%	9,78%
5	МАКЕДОНИЈА	997.351	911.313	9,44%	9,49%	9,47%
6	ВИНЕР	982.855	848.348	15,86%	9,35%	8,81%
7	ЕВРОИНС	957.076	807.699	18,49%	9,11%	8,39%
8	КРОАЦИЈА НЕЖИВОТ	943.304	670.262	40,74%	8,98%	6,96%
9	ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИСА	718.676	658.248	9,18%	6,84%	6,84%
10	ХАЛК	692.676	991.893	-30,17%	6,59%	10,30%
11	ГРАВЕ НЕЖИВОТ	359.125	317.968	12,94%	3,42%	3,30%
ВКУПНО НЕЖИВОТ		10.508.927	9.627.926	9,15%	100,00%	100,00%

Извор: АСО

Во делот за осигурување на живот, што претставува 17,81% од вкупната БПП на осигурителниот сектор, е остварена БПП во износ од 2.276.502 илјади денари (2021: 2.001.774 илјади денари), што изнесува раст од 13,72% во однос на 2021 година.

Поединечно, во споредба со 2021 година, пораст кај БПП е забележана кај четири друштва за осигурување на живот (табела бр. 7).

Табела бр. 7: Бруто-полисирана премија по друштва за осигурување на живот (илјади денари)

БР.	Друштво за осигурување	Бруто полисирана премија (БПП)		Динамика	Учество во вкупната БПП	
		2022	2021		2022	2021
1	КРОАЦИА ЖИВОТ	719.735	688.282	4,57%	31,62%	34,38%
2	ГРАВЕ	504.280	518.447	-2,73%	22,15%	25,90%
3	ВИНЕР ЖИВОТ	399.652	348.206	14,77%	17,56%	17,39%
4	ТРИГЛАВ ЖИВОТ	367.434	199.423	84,25%	16,14%	9,96%
5	УНИКА ЖИВОТ	285.401	247.416	15,35%	12,54%	12,36%
ВКУПНО ЖИВОТ		2.276.502	2.001.774	13,72%	100,00%	100,00%

Извор: АСО

Еден од најсоодветните показатели за обемот на извршените работи на друштвата за осигурување е анализата на обемот на извршените работи по различните класи на осигурување. Ваквиот табеларен приказ овозможува анализа на дистрибуцијата на премијата за различни класи на осигурување по друштва за осигурување, односно дава одговор на прашањето во кои осигурителни продукти се специјализирани одделни друштва. На тој начин, преку податоците за БПП по класи на осигурување, дополнително е прикажана пазарната структура на сите друштва за осигурување во 2022 година (табела бр. 8).

Табела бр. 8: Бруто-полисирана премија за периодот 01.01.2022 – 31.12.2022 (илјади денари)

Класа на осигурување	неживот											Вкупно
	Македонија	Триглав	Сава	Евроинс	Еуролинк	Винер	Граве неживот	Уника	Осигурителна полиса	Халк	Кроација	
01. Незгода	64.242	113.423	80.645	25.524	90.665	45.738	15.876	47.051	38.052	51.157	112.970	685.343
02. Здравствено	57.857	123.696	61.035	23.418	152.935	8.243	0	43.939	9	52.948	155.569	679.649
03. Каско моторни возила	63.439	167.517	172.559	63.388	90.656	78.619	11.126	79.197	99.222	91.307	77.074	994.104
04. Каско шински возила	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
05. Каско воздухоплови	0	0	0	0	61.912	9.548	0	0	1.109	2.166	0	74.735
06. Каско пловни објекти	10	178	873	1	70	143	0	77	166	132	0	1.650
07. Карго	20.824	31.836	3.777	23.809	4.454	1.544	0	13.045	2.967	3.851	2.763	108.870
08. Имот од пожар и др.опасности	149.495	92.177	73.581	80.004	136.526	16.503	3.435	42.810	38.412	43.460	59.952	736.355
09. Имот останато	292.993	228.253	138.926	261.784	53.963	125.809	1.330	178.460	16.215	46.029	27.310	1.371.072
10. АО (вкупно)	282.806	567.124	477.176	463.889	423.374	657.600	323.938	681.068	485.189	370.475	475.292	5.207.931
11. Одговорност воздухоплови	0	133	0	0	4.999	12.232	0	0	1.133	1.075	131	19.703
12. Одговорност пловни објекти	176	587	912	63	491	310	0	371	484	215	72	3.681
13. Општа одговорност	42.978	40.905	12.686	6.353	64.827	16.368	487	34.341	18.139	18.211	9.511	264.806
14. Кредити	2.254	34.214	7.813	136	0	0	0	0	0	0	3.525	47.942
15. Гаранции	3	68	8	0	15	0	0	0	17	145	0	256
16. Финансиски загуби	10.140	59.480	5.393	110	439	0	0	7.596	0	196	128	83.482
17. Правна заштита	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
18. Туристичка помош	10.134	58.248	37.586	8.597	39.997	10.198	2.933	13.777	17.562	11.309	19.004	229.345
Вкупно	997.351	1.517.839	1.072.970	957.076	1.125.323	982.855	359.125	1.141.732	718.676	692.676	943.304	10.508.927

Класа на осигурување	живот					Вкупно
	Кроација живот	Граве	Винер живот	Уника живот	Триглав Живот	
19. Живот	620.966	463.915	197.658	182.647	317.515	1.782.701
20. Брак или породување	0	0	0	0	0	0
21. Осигурување на живот кога инвестициониот ризик е на товар на осигуреникот	98.769	40.365	201.994	102.754	49.919	493.801
Вкупно	719.735	504.280	399.652	285.401	367.434	2.276.502

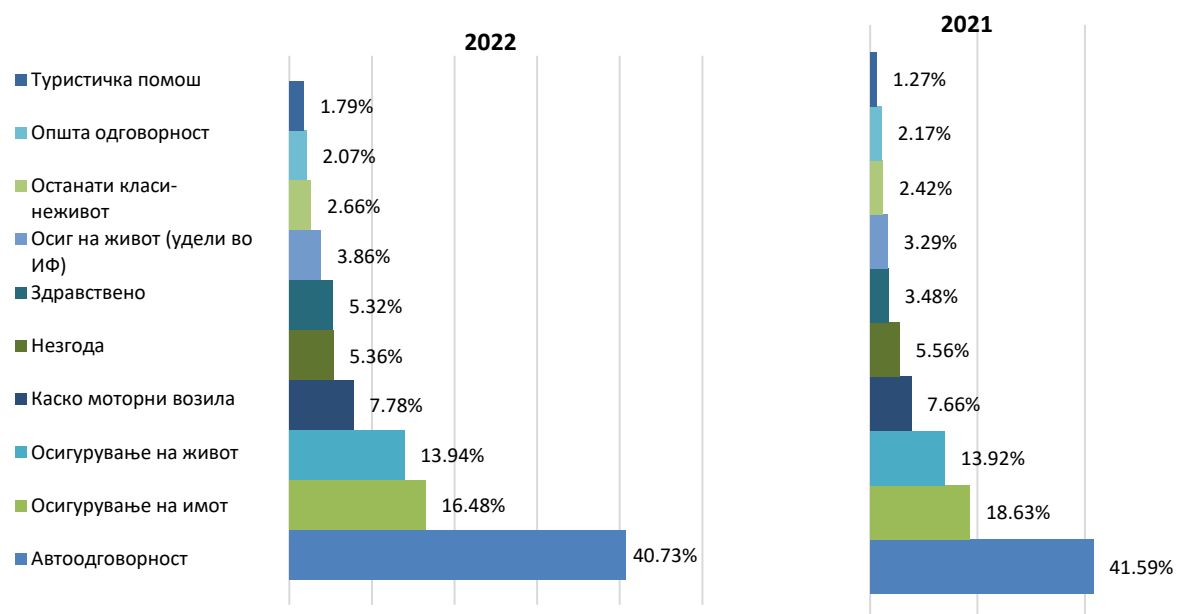
Вкупно: 12.785.429

Извор: АСО

4.1.4. Структура на учество

Во вкупната БПП најзначајно учество има осигурувањето на моторните возила со 48,51% (2021: 49,25%), кое се состои од доминантното осигурување од автомобилска одговорност (премии од полиси за задолжително осигурување од АО и зелени карти) кое учествува со 40,73% (2021: 41,59%) и од доброволното осигурување на моторни возила (каска) кое учествува со 7,78% (2021: 7,66%). Значајно место во структурата на БПП има осигурувањето на имот со 16,48% (2021: 18,63%), осигурувањето на живот со учество од 17,81% (2020: 17,21%) и осигурувањето последици на несрекен случај (незгода) со учество од 5,36% (2021: 5,56%). Структурата по позначајните класи на осигурување, како и споредбата со 2021 година, е претставена на графиконот бр. 4.

Графикон бр. 4: Структура на бруто полисирана премија по класи на осигурување (проценти)

Извор: АСО

Зголемување на БПП од 7,68% во однос на 2021 година е забележано во класата за осигурувањето од автомобилска одговорност (АО) со вкупна премија во износ од 5.207.931 илјади денари (2021: 4.836.286 илјади денари), а пораснат е и бројот на склучени договори за 8,10%. Кај каска осигурувањето на моторни возила, исто така, има зголемување од 11,66% и вкупна премија во износ од 994.103 илјади денари (2021: 890.288 илјади денари), при истовремен пораст на бројот на склучени договори од 5,17%.

Кај осигурувањето на имот се забележува пад на БПП од 2,75% и истата изнесува 2.107.428 илјади денари (2021: 2.166.926 илјади денари), и пад на бројот на склучени договори од 2,88%. Главна причина за намалувањето на обемот на склучени осигурувања на имот во 2022 година во споредба со 2021 година е намалениот број на склучени осигурувања на посевиите, плодовите и добитокот на земјоделците.

Во рамките на осигурување на имот, кај земјоделското осигурување се забележува пад од 14,4% на бројот на склучени договори, и пад од 23,3% на остварената БПП за земјоделско осигурување која изнесува 419.691 илјади денари (2021: БПП од 546.854 илјади денари).

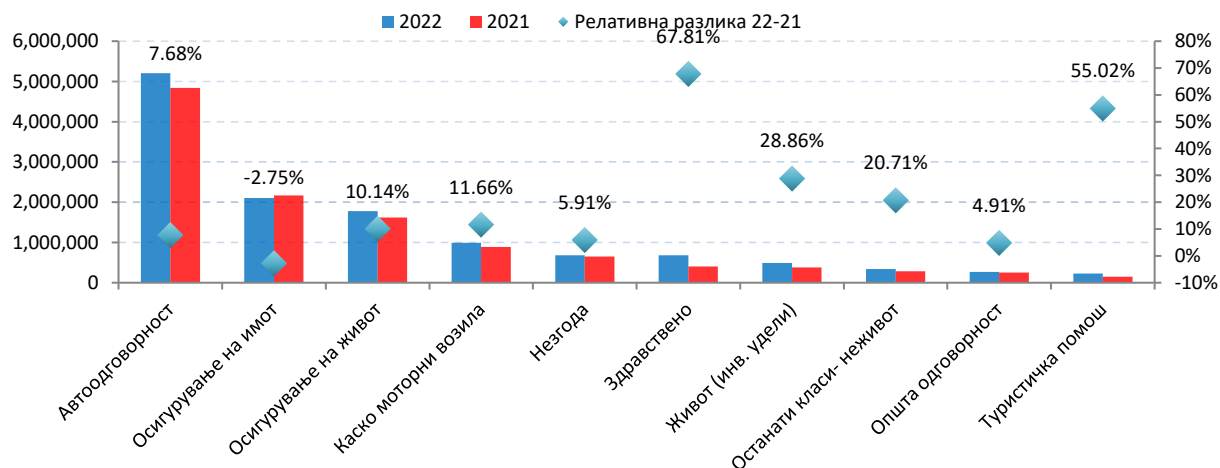
Продолжува да расте доброволното здравствено осигурување кое го нудат друштвата за осигурување, и оние кои вршат работи на неживотно осигурување и оние кои вршат работи на осигурување на живот. Вториве го нудат како дополнително покритие кон основното покритие во класите 19 и 21 од членот 5 од Законот за супервизија на осигурување. Во сегментот на неживотните осигурувања, во 2022 година склучени се вкупно 25.555 договори за здравствено осигурување (2021: 18.235 договори) со вкупна БПП од 679.649 илјади денари (2021: 405.009 илјади денари), што во споредба со 2021 година претставува зголемување за 40,14% на бројот на склучени договори, односно раст за 67,81% на вкупната БПП.

По извесниот двоцифрен пад на премиите за осигурување од последици на несреќен случај (незгода) во 2021 година, во 2022 година има пораст како на бројот на склучени договори така и на бруто полисираната премија. Вкупната премија во 2022 година изнесува 685.342 илјади денари и не го надмина износот полисиран во 2020 година (748.390 илјади денари), но сепак бележи раст од 5,91% во однос на 2021 година (647.100 илјади денари).

Една од причините за намалувањето на БПП во оваа класа на осигурување во 2021 година е тоа што ризикот смрт како последица на болест кој претходно беше покриен во колективните договори за осигурување на незгода, почнувајќи од 1.1.2021 година се префрли во полисите за осигурување на живот, а врз основа на дадено појаснување од АСО.

На графиконот бр. 5 е прикажан трендот на БПП по позначајни класи на осигурување.

Графикон бр. 5: Тренд на бруто-полисираната премија по класи на осигурување (милиони денари; десна оска – проценти)

Извор: АСО

Кај осигурувањето на живот е остварена БПП во износ од 2.276.502 илјади денари (2021: 2.001.774 илјади денари), што претставува пораст од 13,72%, при што осигурувањето на живот учествува со 17,81 % во вкупната БПП на осигурителниот сектор.

Кај традиционалното осигурување на живот (класа 19) е остварен позитивен тренд кај БПП која изнесува 1.782.701 илјади денари (2021: 1.618.576 илјади денари) што претставува раст од 10,14%. Овој пораст главно произлегува од термински договори за осигурување на живот кои се без учество во добивка за осигуреникот, односно покриваат само ризик смрт. Бројот на склучени договори со вакво основно покритие особено порасна во 2021 година кога друштвата за осигурување на живот преземаа од друштвата за неживотно осигурување значајно портфолио на осигуреници кои

претходно имаа покритее ризик смрт од болест како дополнително кон полисата за осигурување на лица од последици на несрекен случај (незгода), како и осигурување на лица кредитобаратели. Во вториов случај станува збор, исто така, за полиси за осигурување на живот кога кредитобарателот го штити имотот на своето семејство во случај на смрт во периодот на отплата на кредитот.

По основ на осигурување на живот поврзано со вложувања во инвестициски фондови кога инвестициониот ризик е на товар на осигуреникот (класа 21 од членот 5 од ЗСО) вкупно полисирана е премија од 493.801 илјади денари, што претставува годишен раст од 28,86%. Полисираната премија по овие договори во 2021 година изнесувала 383.198 илјади денари.

Во следната табела е прикажана структурата на бруто полисираната премија за осигурување на живот во 2022 година, споредено со претходната 2021 година.

Табела бр. 9: Бруто полисирана премија за осигурување на живот, во илјади денари

	Класа	Вкупно 2021	Вкупно 2022	Промена 22/201	Учество 2021	Учество 2022
Осигурување на живот	19	1.618.576	1.782.701	10,14%	80,86%	78,31%
вкупно основно осигурување на живот		1.495.115	1.658.707	10,94%	74,69%	72,86%
мешано осигурување		786.856	783.703	-0,40%	39,31%	34,43%
смрт (терминско)		330.446	507.377	53,54%	16,51%	22,29%
доживување		157.325	149.195	-5,17%	7,86%	6,55%
мешано осигурување со ТБС		216.595	214.750	-0,85%	10,82%	9,43%
смрт (доживотно)		3.893	3.682	-5,42%	0,19%	0,16%
вкупно дополнително осигурување		122.052	123.055	0,82%	6,10%	5,41%
несрекен случај (смрт)		34.926	32.741	-6,25%	1,74%	1,44%
несрекен случај (инвалидитет)		69.205	72.013	4,06%	3,46%	3,16%
здравствено (останато)		17.921	18.300	2,12%	0,90%	0,80%
вкупно рентно осигурување		1.409	939	-33,36%	0,07%	0,04%
Осигурување на живот кога инвестициониот ризик е на товар на осигуреникот	21	383.198	493.801	28,86%	19,14%	21,69%
Вкупно		2.001.774	2.276.502	13,72%	100,00%	100,00%

Извор: АСО

Податоците за бруто полисираните премии разложени според видовите производи, односно ризици кои се покриени со овие производи, се еден од индикаторите кои ја потврдуваат тезата дека се намалува учеството на традиционалните, т.н. мешовити, осигурувања на живот кои имаат штедна компонента, за сметка на пораст на т.н. ризико осигурувања на живот кои покриваат само ризик смрт, односно пораст на договорите за осигурување на живот каде вложените средства од премии се пренасочуваат во купување на удели издадени од инвестициски фондови и каде осигуреникот го носи ризикот од вложувањата на друштвата што управуваат со овие инвестициски фондови.

Цената по која друштвото за осигурување ги купува уделите од инвестицискиот фонд во име и за сметка на осигуреникот се пазарните, односно берзанските цени во периодот кога осигуреникот ја плаќа договорената премија на друштвото за осигурување. Договорите се долгорочни, односно осигуреникот најчесто уплаќа премија во повеќегодишен период. Обврската на друштвото за осигурување кон осигуреникот зависи од пазарната вредност на уделите на датумот на кој настанува обврската на друштвото кон осигуреникот. Доколку стекнувањата на удели во име и за

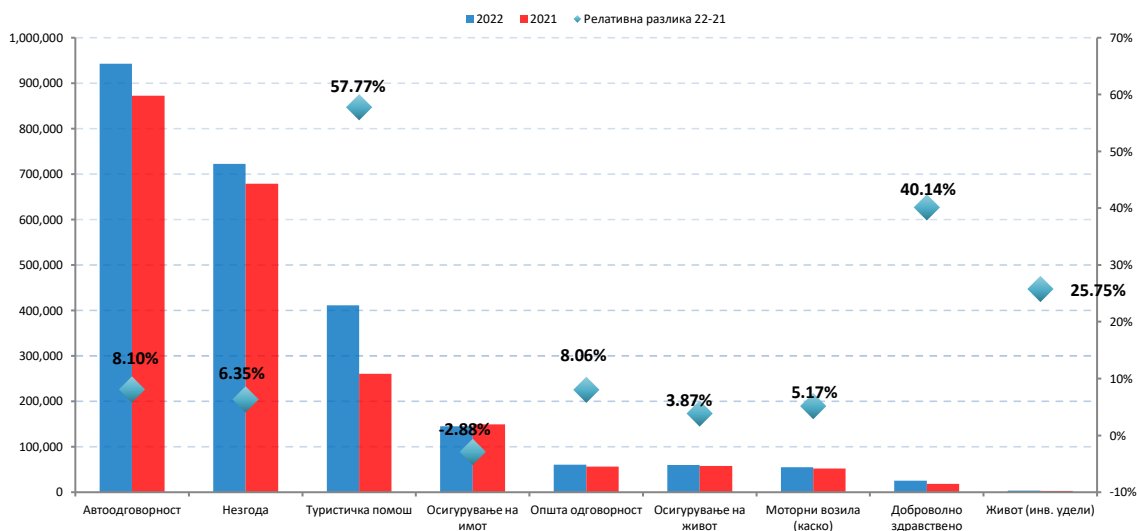
сметка на осигуреникот биле направени во периоди кога биле ниски пазарните вредности на уделите, и доколку договорената обврска на друштвото за осигурување кон осигуреникот настане во временски период кога пазарните вредности на уделите се повисоки, осигуреникот би остварил добивка, односно би добил повеќе парични средства од вкупните вложувања односно уплати на премии. И обратно, доколку во време на уплати на премии кон друштвото за осигурување вредноста на уделот била висока, а во време на исплата на договорените обврски кон осигуреникот вредноста на уделите е ниска, осигуреникот треба да знае дека ќе добие помалку отколку што вложил, односно ќе има загуба. Затоа за овие производи се вели дека осигуреникот го носи ризикот од промената на пазарната вредност на вложените средства.

Вкупната вредност на уделите во инвестициски фондови на 31.12.2022 изнесува 913.258 илјади денари, што претставува 7,9% од вкупната актива на петте друштва за осигурување на живот.

Средствата по овие полиси за осигурување на живот се вложени во удели издадени од инвестициски фондови со кои управуваат три друштва: ВФП Фонд Менаџмент АД Скопје, КБ Публикум Инвест АД Скопје и Генерали Инвестментс АД Скопје. Најголем дел, или 71,5% од вкупните вложувања на средствата од УЛ полисите се во удели издадени од отворениот инвестициски фонд ВФП Премиум Инвест, со кој управува друштвото ВФП Фонд Менаџмент.

Во текот на 2022 година друштвата за осигурување склучиле 1.776.968 договори (полиси) за осигурување, што е зголемување за 15,86% во однос на 2021 година кога беа склучени 1.533.706 договори. Од вкупниот број склучени договори, 1.713.715 полиси се во рамките на неживотно осигурување, што претставува зголемување за 16,31% во споредба со бројот на договори во 2021 година (2021: 1.473.386 договори), додека 63.253 се договори за осигурување на живот, односно зголемување за 4,86% во однос на 2021 година. Промената на бројот на склучени договори по позначајните класи на осигурување е претставена на графиконот бр. 8.

Графикон бр. 6: Склучени договори кај друштвата за осигурување (лева оска - број; десна оска – годишна промена во проценти)

Извор: АСО

4.1.5. Бруто исплатени штети

Друштвата за осигурување во 2022 година исплатиле бруто-износ на штети од 5.113.008 илјади денари (табела бр. 12). Во споредба со 2021 година, бруто-исплатените штети се зголемени за 9,62%

(2021: 4.664.222 илјади денари). Учесството на реосигурувањето во бруто-исплатените штети изнесува 14,88%.

Табела бр. 10: Исплатени штети по класи на осигурување (илјади денари)

Класа	2022	2021	Промена 22/21	Учество 2022	Учество 2021
АО	2.208.723	2.102.153	5,07%	43,2%	45,1%
Имот	766.367	709.851	7,96%	15,0%	15,2%
Живот	662.827	565.318	17,25%	13,0%	12,1%
Моторни возила (каска)	545.250	507.183	7,51%	10,7%	10,9%
Здравствено	425.912	211.276	101,59%	8,3%	4,5%
Незгода	347.249	434.078	-20,00%	6,8%	9,3%
Патничко осигурување	62.151	40.278	54,31%	1,2%	0,9%
Живот (инв. удели)	42.429	29.712	42,80%	0,8%	0,6%
Останати класи	36.630	45.542	-19,57%	0,7%	1,0%
Општа одговорност	15.470	18.831	-17,85%	0,3%	0,4%
Вкупно	5.113.008	4.664.222	9,62%	100,0%	100,0%

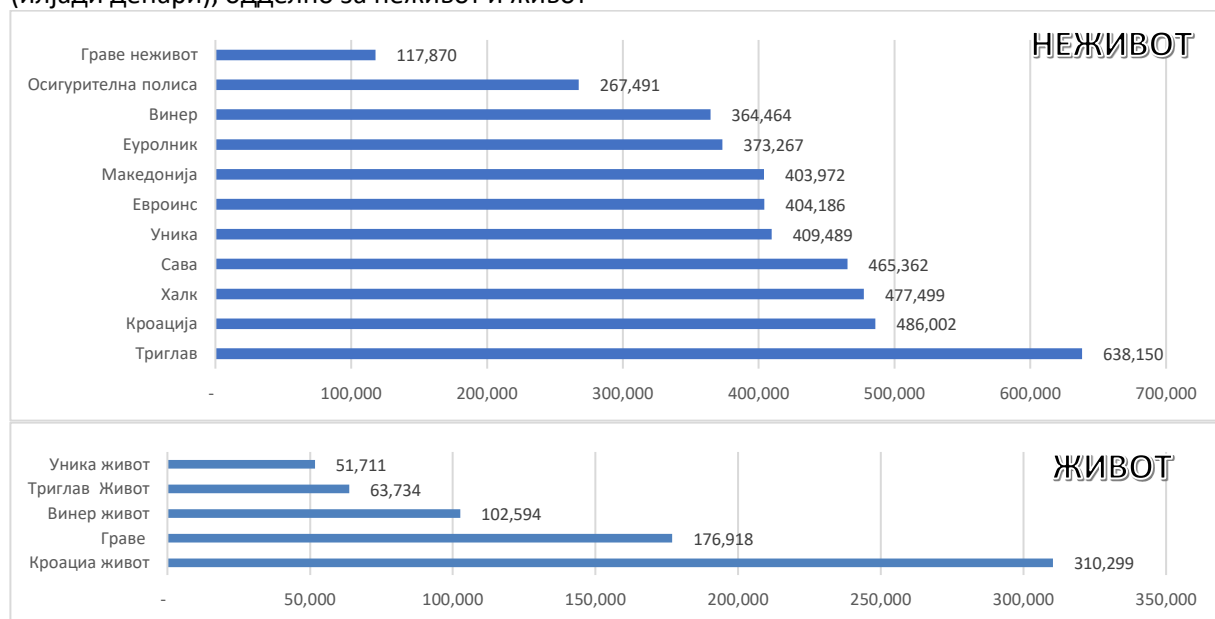
Извор: АСО

Во структурата на бруто исплатени штети, најголемо учество имаат штетите по основ на осигурување од автоодговорност со 43,2%, потоа следуваат штетите за имотно осигурување со учество од 15%, исплатените штети за осигурување на живот со 13%, штетите за осигурување на моторни возила каска 10,7% и доброволното здравствено осигурување со 8,3% од вкупно исплатените штети.

Во делот на осигурувањето на имот, значајно место зазема земјоделското осигурување со учество од 37% и со вкупно исплатени штети од 283.131 илјади денари.

На графиконот бр. 7 е прикажано поединечното учество на друштвата за осигурување во вкупниот износ на исплатени штети за 2022 година.

Графикон бр. 7: Учество на друштвата за осигурување во бруто-исплатените штети во 2022 година (илјади денари), одделно за неживот и живот

Извор: АСО

Доколку се анализира бројот на исплатени штети по одделни класи на осигурување, може да се забележи дека во 2022 година вкупниот број на исплатени штети по основ на доброволно здравствено осигурување, го надминал вкупниот број на исплатени штети во доминатната класа на осигурување од автомобилска одговорност. И покрај високата фреквенција на штети во оваа класа на осигурување, сепак просечниот износ на исплатена штета е многу понизок споредено со истиот во најзастапената класа на осигурување. Ова е индикатор дека голем број од пријавите од осигурениците по основ на полиси за здравствено осигурување кон друштвата за осигурување биле за надомест на осигурени износи кои чинеле помалку од 10.000 денари по поединечен случај. Колку за споредба, просечно исплатената штета по основ на осигурување од автомобилска одговорност во 2022 година изнесувала 77.228 денари (табела бр. 11).

Табела бр. 11: Број на исплатени штети

Класа	2022	2021	Промена 22/21
АО	28.600	29.852	-4,19%
Здравствено	46.119	23.057	100,02%
Имот	9.085	8.976	1,21%
Моторни возила (каска)	7.617	7.843	-2,88%
Незгода	7.870	7.324	7,45%
Живот	4.126	3.760	9,73%
Патничко осигурување	3.370	1.819	85,27%
Општа одговорност	384	371	3,50%
Живот (инв. удели)	359	242	48,35%
Останати класи	85	94	-9,57%
Вкупно неживот	103.130	79.336	29,99%
Вкупно живот	4.485	4.002	12,07%
Вкупно	107.615	83.338	29,13%

Извор: АСО

4.1.5.1. Претставки од осигуреници

Во случај кога осигуреникот, односно корисникот на осигурувањето смета дека друштвото за осигурување не се придржува кон одредбите од договорот за осигурување, истиот може да достави претставка до:

- 1) соодветната организациона единица надлежна за решавање на спорови меѓу договорни страни во рамки на друштвото за осигурување;
- 2) службата за внатрешна ревизија во друштвото за осигурување;
- 3) организацијата за заштита на потрошувачи и
- 4) Агенцијата за супервизија на осигурување.

Во 2022 година, до друштвата за осигурување се поднесени 5.490 претставки што е за скоро 4% повеќе во споредба со 2021 година (2021: 5.282 поднесени претставки). Од вкупно поднесените претставки, 25,63% (2021: 26,85%) се решени позитивно, односно во корист на осигуреникот/корисникот на осигурувањето, а 59,29% (2021: 60,85%) се со негативен одговор.

Во табела бр. 12 се презентирани податоци за број и исход на доставени и решени претставки по друштва за осигурување. Видно од табелата, 3 друштва за неживотно осигурување отстапуваат од пазарниот просек во однос на бројот на поднесени претставки (пазарниот просек за 2022 година е 483 примени претставки по друштво за неживотно осигурување), додека пак, 2 друштва за осигурување на живот го надминуваат пазарниот просек кој изнесува 35 примени претставки по друштво за осигурување на живот.

Табела бр. 12: Поднесени претставки од осигуреници до друштвата за осигурување во 2022 година

Назив на субјект	Број на претставки	Број на позитивно решени претставки	Број на негативно решени претставки	Број на делумно решени претставки	Број на претставки кои се во процес на одлучување	Број на претставки за кои е постапено во рокот	Број на претставки за кои не е постапено во рокот
Винер	700	230	370	0	100	600	0
Винер живот	11	5	6	0	0	11	0
Граве	47	23	24	0	0	47	0
Граве неживот	226	75	130	0	21	205	0
Евроинс	164	1	137	26	0	164	0
Еуролинк	381	46	235	38	62	319	0
Кроациа живот	73	29	44	0	0	73	0
Кроација неживот	447	103	304	24	16	431	0
Македонија	251	45	206	0	0	251	0
Осигурителна полиса	434	161	237	0	36	398	0
Сава	457	136	266	20	35	422	0
Триглав	845	8	462	375	0	845	0
Триглав Живот	18	14	3	0	1	17	0
Уника	702	286	416	0	0	702	0
Уника живот	25	4	21	0	0	25	0
Халк	709	241	394	0	74	635	0

Вкупно неживот	5.316	1.332	3.157	483	344	4.972	0
Вкупно живот	174	75	98	0	1	173	0
Вкупно	5.490	1.407	3.255	483	345	5.145	0

Извор: АСО

Осигурениците, корисниците на осигурување и трети оштетени лица имаат право да поднесат претставка и до АСО за работата на друштвата за осигурување и реосигурување, осигурително брокерските друштва, друштвата за застапување во осигурување, застапниците во осигурување и Националното биро за осигурување, но само доколку претходно писмено се обратиле до субјектот и притоа не се задоволни од одговорот или ако субјектот не одлучил по претставката и писмено не го известил подносителот на истата во законскиот рок од 30 дена од денот кога истата уредно ја примил.

Во 2022 година, до АСО беа поднесени 256 претставки што претставува пораст од 24% во однос на 2021 година кога беа поднесени 206 претставки. 24,22% (2021: 20,39%) од вкупно поднесените претставки до АСО се решени во корист на подносителот на претставката, а 55,47% (2021: 56,80%) се решени негативно. Од вкупно поднесените претставки, 36,72% се однесуваат за постапувања по договори за осигурување за автомобилска одговорност, 15,23% за осигурување од незгода, 22,26% за осигурување на имот и останатите се во врска со договори за осигурување од останатите класи на осигурување.

Во табела бр. 13 се презентирани податоци за број и исход на доставени претставки до АСО по субјекти на осигурување.

Табела бр. 13: Поднесени претставки од осигуреници до АСО во 2022 година

Назив на субјект	Број на претставки	Број на позитивно решени претставки	Број на негативно решени претставки	Број на претставки кои се во процес на одлучување	Број на повлечени претставки	Број на поднесени претставки без основ за постапување
Халк	43	13	25	1	4	28
Евроинс	14	0	6	1	7	
Граве неживот	14	6	3	2	3	
Македонија	7	0	6	0	1	
Уника неживот	27	7	20	0	0	
Осигурителна полиса	25	12	10	3	0	
Винер неживот	22	7	14	1	0	
Триглав	23	4	17	1	1	
Еуролинк	15	3	10	2	0	
Сава	14	4	9	1	0	
Кроација неживот	16	5	11	0	0	
Кроација живот	6	1	5	0	0	
Уника живот	3	0	3	0	0	
Триглав живот	1	0	1	0	0	
Национално биро за осигурување	1	0	1	0	0	
СН брокер	7	0	0	0	7	

ВФП брокер	1	0	1	0	0	
Вкупно	239	62	142	12	23	28

Извор: АСО

Најчести причини за поднесување на претставки до АСО, а во врска работењето на субјектите на осигурување, се: проблеми при примена на Европски извештај, незадоволство во однос на висината на износот на штета, различна судска пракса, спорни вонсудски спогодби, недостиг од критериуми за проценка на нематеријална штета, проблеми при склучување/обнова на договор за осигурување, недоволна комуникација за штетата со оштетените, необјаснување на условите под кои се склучува договорот за осигурување од страна на застапниците и др.

Поднесените претставки содржат значајни информации за Агенцијата да презема понатамошни активности со цел подобра заштита на осигурениците.

Во оваа смисла, Агенцијата препорача друштвата за осигурување да ги ревидираат условите за осигурување на лица од последици на несреќен случај (незгода) и доброволно здравствено осигурување во делот на применетите табели за инвалидитет, со цел подобрување на квалитетот на услугата и задоволството на осигурениците во случај на настанување на осигурените ризици.

Агенцијата иницираше формирање на работна група која работи на изготвување на критериуми за материјални штети, кои понатаму ќе бидат применети со цел подобрување на транспарентноста и ефикасноста при обработката и решавањето на барањата за надомест на штети, што е од интерес на осигурениците.

4.1.6. Средства и извори на средства

4.1.6.1. Структура на средствата

Вкупната актива на друштвата за осигурување на 31.12.2022 година изнесува 30.393.398 илјади денари и е поголема за 6,6% во однос на состојбата на крајот од 2021 година (31.12.2021: 28.512.618 илјади денари).

Доколку се анализира структурата на средствата по друштва за осигурување, може да се заклучи дека главна категорија кај друштвата за осигурување на живот се вложувањата во државни должнички хартии од вредност и депозити во банки. Од друга страна пак, друштвата за неживотно осигурување имаат поразнолика структура на средствата, каде вложувањата во државни должнички хартии од вредност и депозити во банки претставуваат половина од вкупната вредност на активата, додека пак, останатата половина претставуваат побарувањата, дел од бруто-техничките резерви пренесен во реосигурување, недвижностите и останатите материјални и нематеријални средства, вложувањата во удели во отворени инвестициски фондови, активните временски разграничувања, вложувањата во акции, како и вложувањата во гарантниот фонд при Националното биро за осигурување.

Вредноста на одделните категории на средства, и процентуалното учество во вкупните средства, на последниот ден од 2022 и 2021 година, за сегментот на неживотни осигурувања и осигурување на живот се прикажани во табелите бр. 14 и 15 респективно.

Табела бр. 14: Структура на средствата на друштвата за неживотно осигурување (илјади денари)

Категорија на средство	31.12.2021	31.12.2022	Учество 2021	Учество 2022	Промена 22/21
Државни (МКД) хартии од вредност	5.033.432	5.273.631	27,8%	28,0%	4,8%
Депозити во банки и пари	4.539.366	5.025.874	25,1%	26,7%	10,7%
Побарувања	2.893.352	2.947.578	16,0%	15,6%	1,9%
Дел од бруто техничките резерви во реосигурување	2.044.254	1.801.769	11,3%	9,6%	-11,9%
АВР – Активни временски разграничувања	861.760	1.171.506	4,8%	6,2%	35,9%
Недвижности, нематеријални и материјални средства	1.266.565	1.158.184	7,0%	6,1%	-8,6%
Удели во отворени инвестициски фондови	814.619	884.525	4,5%	4,7%	8,6%
Акции	362.991	284.750	2,0%	1,5%	-21,6%
Удели во Националното биро за осигурување	185.541	185.140	1,0%	1,0%	-0,2%
Останати средства	61.996	79.951	0,3%	0,4%	29,0%
Обврзници-корпоративни	12.448	24.657	0,1%	0,1%	98,1%
Вкупна актива, Неживот	18.076.326	18.837.566	100,0%	100,0%	4,2%

Извор: АСО

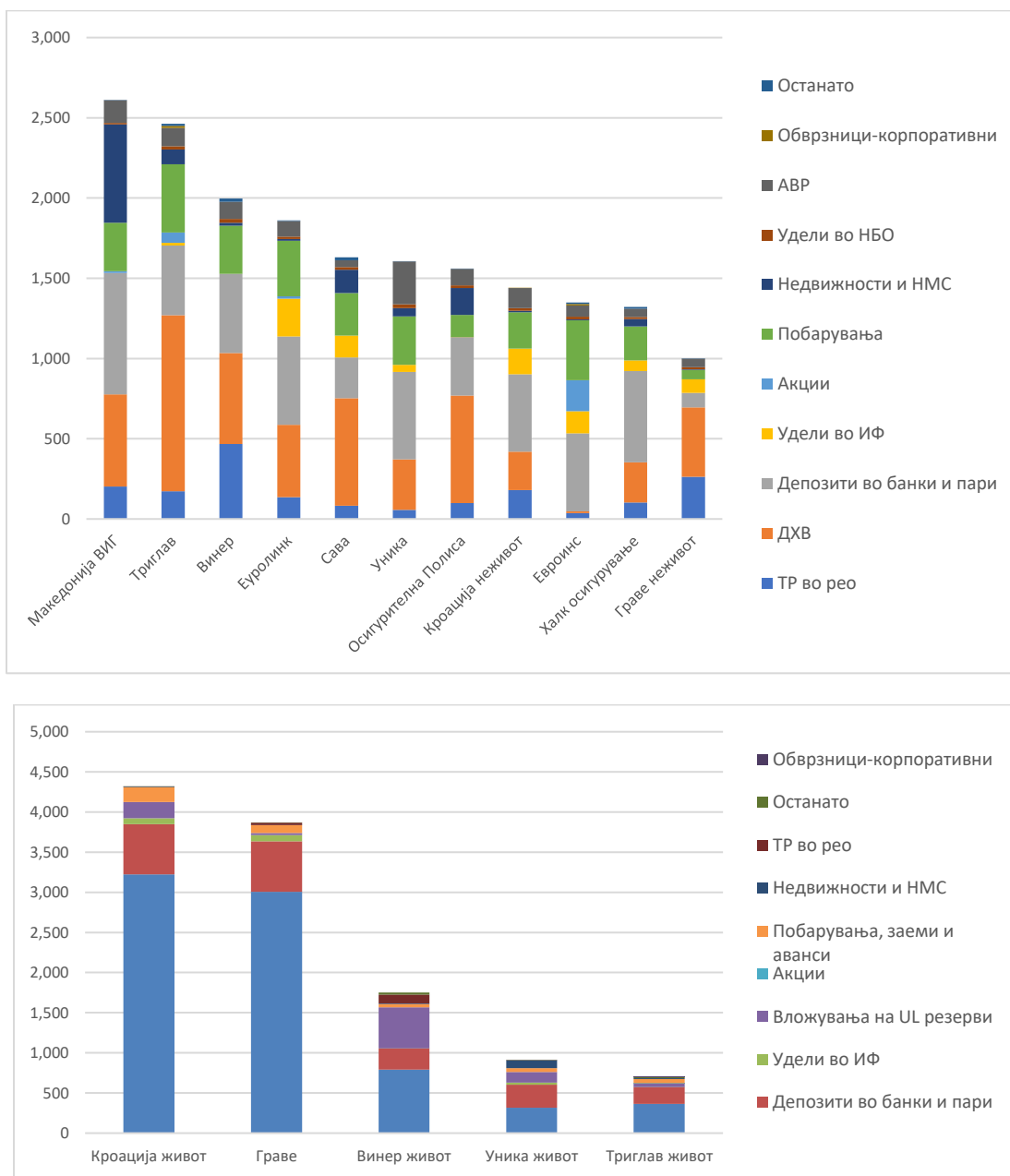
Табела бр. 15: Структура на средствата на друштвата за осигурување на живот (илјади денари)

Категорија на средство	31.12.2021	31.12.2022	Учество 2021	Учество 2022	Промена 22/21
Државни (МКД) хартии од вредност	6.957.234	7.701.297	66,7%	66,6%	10,7%
Депозити банки и пари	1.794.134	2.016.526	17,2%	17,5%	12,4%
Вложувања на средствата од посебната резерва по unit-linked договорите за осигурување на живот	705.923	913.258	6,8%	7,9%	29,4%
Побарувања, заеми и аванси	402.319	424.408	3,9%	3,7%	5,5%
Удели во отворени инвестициски фондови	268.755	177.388	2,6%	1,5%	-34,0%
Дел од бруто техничките резерви во реосигурување	134.994	146.504	1,3%	1,3%	8,5%
Недвижности, нематеријални и материјални средства	126.548	123.230	1,2%	1,1%	-2,6%
Останати средства	9.773	45.290	0,1%	0,4%	363,4%
Обврзници-корпоративни	0	6.211	0,0%	0,1%	-
Акции	37.545	1.720	0,4%	0,0%	-95,4%
Вкупна актива, живот	10.437.225	11.555.832	100,0%	100,0%	10,7%

Извор: АСО

Структурата на учеството на друштвата за осигурување во вкупните средства на осигурителниот сектор е прикажана на графиконот бр. 8.

Графикон бр. 8: Структура на активата на друштвата за осигурување на 31.12.2022 година, одделно за неживот и живот

Извор: АСО

4.1.6.2. Структура на извори на средства

Најголемо учество, или 60,81% од вкупните извори на средства на друштвата за осигурување се бруто техничките резерви (2021: 60,47%). Во однос на состојбата на крајот од претходната година, истите имаат годишен пораст од 7,2%.

Во следните две табели се прикажани, одвоено за неживот и живот, структурата на изворите на средства на 31.12.2022 и на 31.12.2021.

Табела бр. 16: Структура на извори на средства на друштвата за неживотно осигурување (во илјади денари)

Извори на средства	31.12.2021	31.12.2022	Учество 2021	Учество 2022	Промена 22/21
Бруто технички резерви	9.808.759	10.424.013	54,3%	55,3%	6,3%
Основен капитал	5.823.266	5.777.307	32,2%	30,7%	-0,8%
Обврски кон реосигурители	801.313	880.130	4,4%	4,7%	9,8%
Обврски од осигурување	723.253	781.820	4,0%	4,2%	8,1%
ПВР – Пасивни временски разграничувања	359.790	437.557	2,0%	2,3%	21,6%
Дополнителен капитал (ревалоризациона резерва и субординиран долг)	421.907	297.102	2,3%	1,6%	-29,6%
Останати обврски	130.364	140.168	0,7%	0,7%	7,5%
Обврски по основ на финансиски вложувања	7.674	99.467	0,0%	0,5%	1196,2%
Вкупно неживот	18.076.326	18.837.566	100,0%	100,0%	4,2%

Извор: АСО

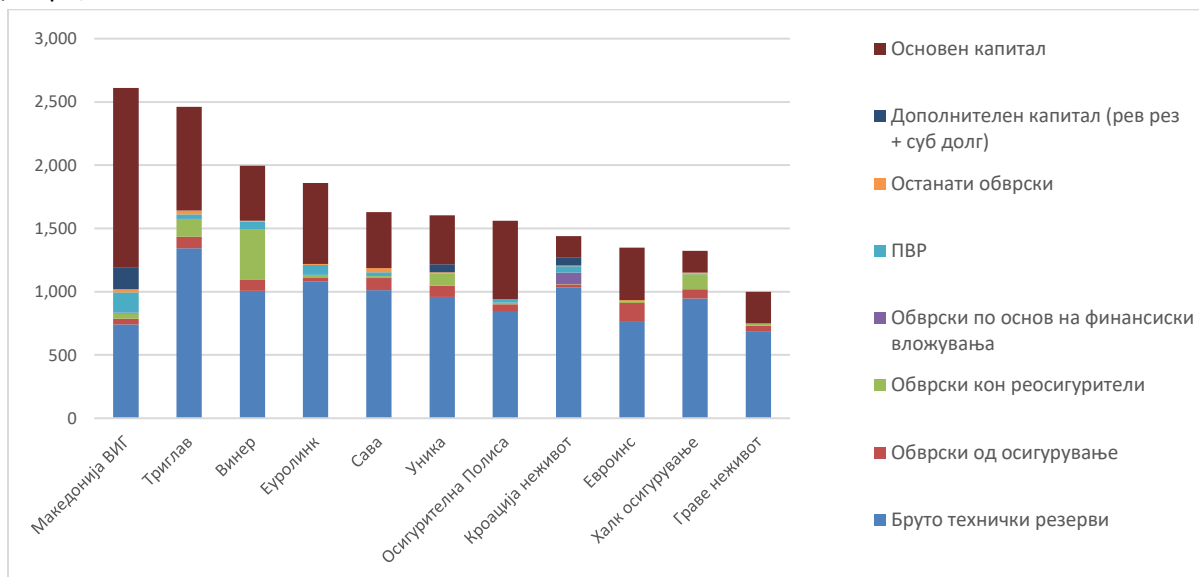
Табела бр. 17: Структура на извори на средства на друштвата за осигурување на живот (во илјади денари)

Извори на средства	31.12.2021	31.12.2022	Учество 2021	Учество 2022	Промена 22/21
Бруто технички резерви	7.433.841	8.059.091	71,2%	69,7%	8,4%
Основен капитал	1.908.181	2.184.698	18,3%	18,9%	14,5%
Посебна резерва за unit-linked договорите	709.997	919.081	6,8%	8,0%	29,4%
Обврски од осигурување	197.913	214.090	1,9%	1,9%	8,2%
Обврски кои произлегуваат од депозити на друштва за реосигурување кај цеденти, по основ на договори за реосигурување	91.220	114.604	0,9%	1,0%	25,6%
Обврски кон реосигурители	41.614	28.730	0,4%	0,2%	-31,0%
ПВР – Пасивни временски разграничувања	13.109	22.169	0,1%	0,2%	69,1%
Останати обврски	13.567	10.042	0,1%	0,1%	-26,0%
Дополнителен капитал (ревалоризациона резерва и субординиран долг)	26.849	3.326	0,3%	0,0%	-87,6%
Вкупно живот	10.436.292	11.555.832	100,0%	100,0%	10,7%

Извор: АСО

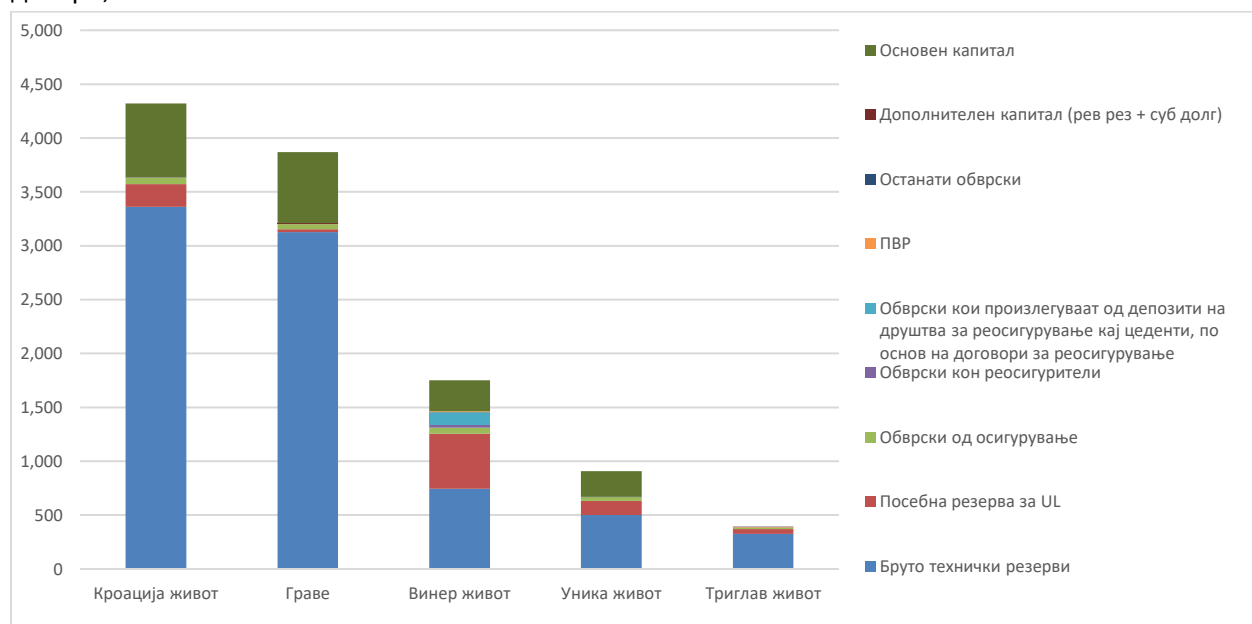
Во следните два графикони е прикажана структурата на изворите на средства, по друштва за осигурување на 31.12.2022 година.

Графикон бр. 9: Структура на извори на средства , друштва за осигурување - неживот, во милиони денари, на 31.12.2022

Извор: АСО

Графикон бр. 10: Структура на извори на средства , друштва за осигурување - живот, во милиони денари, на 31.12.2022

Извор: АСО

4.1.7. Технички резерви

Вкупниот износ на технички резерви (бруто) на друштвата за осигурување што вршат работи на неживотно осигурување на крајот на 2022 година изнесува 10.424.013 илјади денари, и истите се пораснати за 6,3% во споредба со состојбата на крајот од претходната година.

Вкупниот износ на технички резерви (брuto) на друштвата за осигурување што вршат работи на осигурување во групата на осигурување на живот изнесува 8.059.091 илјади денари, што претставува годишен раст од 8,4%.

Во сегментот на неживотните осигурувања, најголемо учество имаат резервите за штети и резервите за преносни премии, а кај осигурувањата на живот најзначајно место зазема математичката резерва.

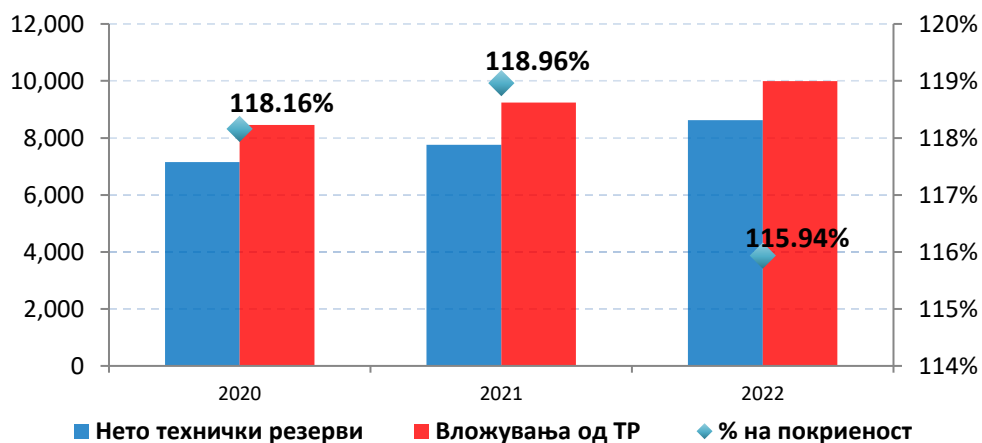
Повеќе податоци за структурата на брuto техничките резерви по одделни класи на осигурување има прикажано на веб страницата на АСО, во соодветните табели од агрегираните обрасци за периодот 1.1.2022 – 31.12.2022.

4.1.8. Средства кои ги покриваат техничките резерви

Средствата кои ги покриваат техничките резерви, се оние средства на друштвото за осигурување кои служат за покривање на идните обврски кои произлегуваат од договорите за осигурување, како и за покривање на можните загуби во однос на оние ризици поврзани со вршење работи на осигурување, за кои друштвото за осигурување е должно да издвои средства за покрите на нето технички резерви. Друштвото за осигурување е должно да вложува средства во висина барем еднаква на вредноста на техничките резерви, нето од реосигурување, во согласност со одредбите од Законот за супервизија на осигурување и во согласност со Правилникот за видови и карактеристики на средствата кои ги покриваат техничките резерви и средствата кои ја покриваат математичката резерва, како и детално пласирање и ограничување на тие вложувања и нивно вреднување („Службен весник на Република Македонија“ бр. 64/11, 127/14, 61/16, 36/19, 107/20 и 118/22).

Вложувањата на средствата кои ги покриваат техничките резерви кај друштвата за неживотно осигурување, на крајот на 2022 година изнесуваа 9.996.370 илјади денари и покриваат 116 % од вкупните нето-технички резерви (графикон бр. 11). Задржан е трендот на раст на нето техничките резерви, но и на вложувањата во категории на инструменти кои според законот се прифатливо покрите на техничките резерви.

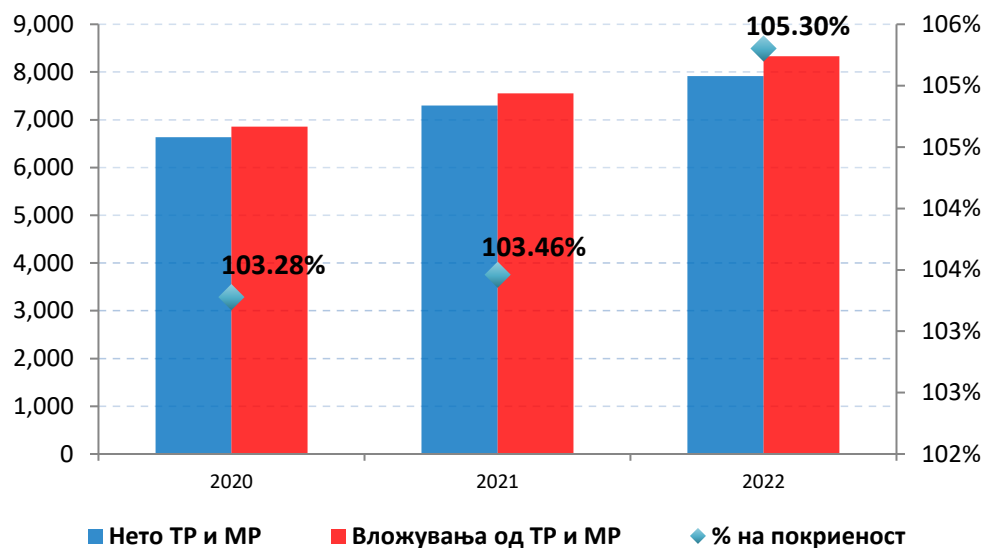
Графикон бр. 11: Покриеност на нето техничките резерви кај друштвата за неживотно осигурување (милиони денари; десна оска – проценти)

Извор: АСО

Кај друштвата што работат осигурување на живот, вложувањата на средствата од техничките резерви и математичката резерва изнесуваа 8.332.240 илјади денари и имаат покриеност на нето-техничките резерви од 105,3% (графикон бр. 12). И во овој сегмент е задржан позитивниот тренд на раст на нето техничките резерви (главно составени од математичката резерва по договорите за осигурување на живот) како и на вложувањата во прифатливи категории на финансиски инструменти на средствата кои ги покриваат техничките резерви.

Графикон бр. 12: Покриеност на нето-техничките резерви кај друштвата за осигурување на живот (милиони денари; десна оск – проценти)

Извор: АСО

4.1.9. Адекватност на капиталот на друштвата за осигурување

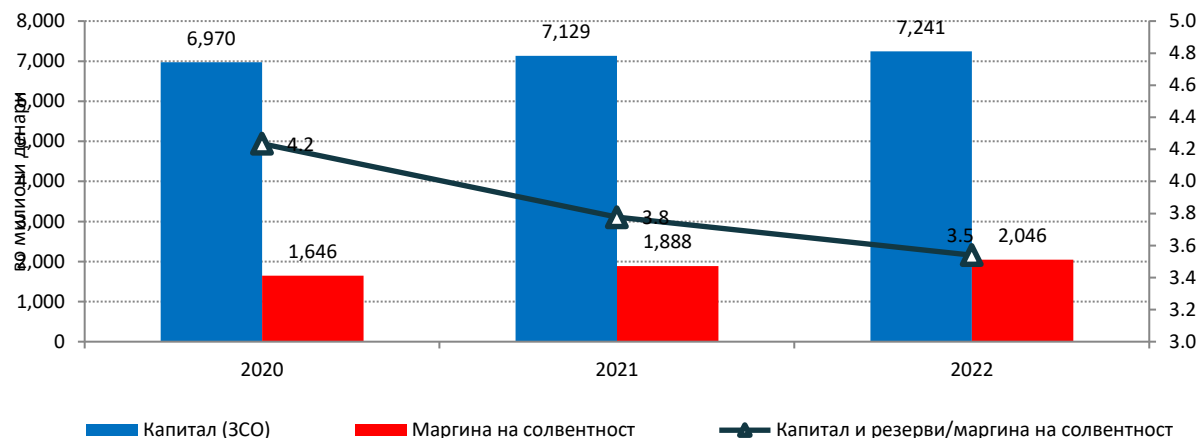
Во согласност со членовите 75 и 76 од Законот за супервизија на осигурувањето, друштвата за осигурување треба да ја одржуваат вредноста на капиталот најмалку во висина на потребното ниво на маргината на солвентност. Според доставените податоци до АСО, на крајот од 2022 година вкупно пресметаниот капитал на друштвата за осигурување⁹ изнесува 7.241.199 илјади денари. Во пресметката на капиталот на 31.12.2022 не се вклучени добивките остварени во 2022 година. Анализирани по групи на осигурување, капиталот на друштвата за неживотно осигурување изнесува 5.246.946 илјади денари, а на друштвата за осигурување на живот 1.994.254 илјади денари денари. Над 98% од капиталот на друштвата за осигурување претставува основен капитал, односно потекнува од најквалитетни категории на извори на средства, односно од уплатен акционерски капитал од издадени обични акции, законски (статутарни) резерви, како и акумулирани нераспределени добивки. Многу мало е учеството на дополнителниот капитал во вкупниот капитал на осигурителниот сектор. Ова креира доверба дека финансиската состојба и солвентност на осигурителниот сектор е добра.

Потребното ниво на маргина на солвентност, како главен индикатор за минимално потребниот капитал со кој мора да располага осигурителниот сектор, агрегиран изнесува 2.045.720 илјади

⁹Правилник за видовите и описот на ставки што ќе се земат предвид при пресметка на капиталот на друштвото за: осигурување и/или реосигурување („Службен весник на Република Македонија“ бр. 5/11, 64/11, 61/16, 170/19 и 96/20)

денари (кај неживотното осигурување 1.505.915 илјади денари, а кај осигурувањето на живот 539.806 илјади денари), со што капиталот на осигурителниот сектор е 3,54 пати над потребното ниво на маргина на солвентност. Движењето на капиталот и потребната маргина на солвентност кај друштвата за осигурување се прикажани на графиконот бр. 13.

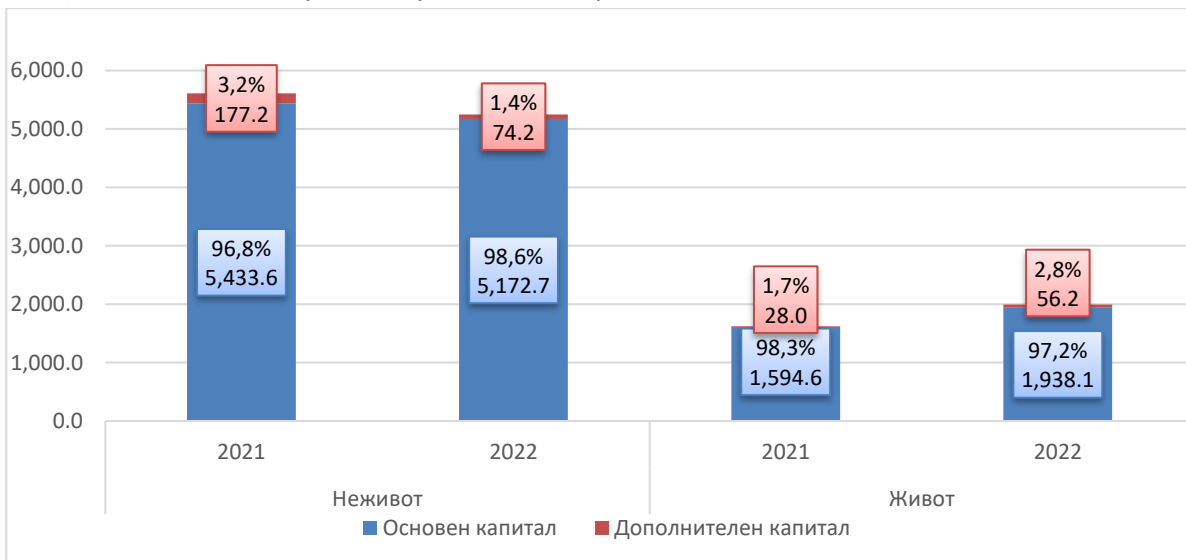
Графикон бр. 13: Движење на капиталот и потребната маргина на солвентност кај друштвата за осигурување (милиони денари)

Извор: АСО

Дури 98,6% од вкупниот капитал на друштвата за неживотно осигурување, односно 97,2 % од вкупниот капитал на друштвата за осигурување на живот е основен капитал, што е индикатор за високиот квалитет на ставките кои се вклучени во пресметката на вкупниот капитал, односно за финансиската кондиција на друштвата за осигурување да одговорат на ризиците по солвентноста во непредвидливи непосакувани околности на пазарот. (графикон бр. 14)

Графикон бр. 14: Структура на капиталот на друштвата за осигурување (одделно за неживот и живот), во милиони денари и во проценти од вкупниот капитал

Извор: АСО

4.1.10. Финансиски резултат од работењето

Во споредба со претходната, во деловната 2022 година осигурителниот сектор забележа значително подобри финансиски резултати, во двата пазарни сегменти. Вкупната агрегирана добивка по оданочување, на ниво на сектор, во 2022 година изнесува 531.128 илјади денари. Колку за споредба за 2021 година истата изнесувала 135.630 илјади денари (графикон бр. 17).

Агрегираниот резултат на друштвата за неживотно осигурување е позитивен и изнесува 307.222 илјади денари, за разлика од претходната, 2021 година кога беше негативен и изнесуваше 50.763 илјади денари.

Агрегираниот резултат на друштвата за осигурување на живот за 2022 година е, исто така, позитивен, и изнесува 223.906 илјади денари (2021: добивка од 186.393 илјади денари).

Растот на обемот на работење на друштвата за неживотно осигурување изразен преку порастот на бруто полисираните премии при релативно многу помал пораст во расходната страна од техничката пресметка од билансот на успех, е главната причина за значителното подобрување на профитабилноста во секторот на неживотните осигурувања во 2022 година споредено со претходната, 2021 година.

Вкупните приходи од премии, нето од реосигурување, во 2022 година во сегментот на неживотни осигурувања изнесуваат 7.641.793 илјади денари (2021: 6.750.284 илјади денари).

Вкупниот износ на настанати штети, нето од реосигурување, во 2022 година изнесуваат 4.069.465 илјади денари (2021: 3.599.811 илјади денари); додека, пак, вкупниот износ на оперативни трошоци, намалени за провизии од реосигурители, 3.560.785 илјади денари (2021: 3.520.416 илјади денари).

Приносот од вложувања пресметан како разлика меѓу приходите и трошоците од вложувања од агрегираниот биланс на успех за 2022 година на друштвата за неживотно осигурување изнесува 338.988 илјади денари (2021: 326.535 илјади денари).

Во сегментот на осигурување на живот, исто така, има подобрување на профитабилноста, анализирано на ниво на агрегиран биланс на успех.

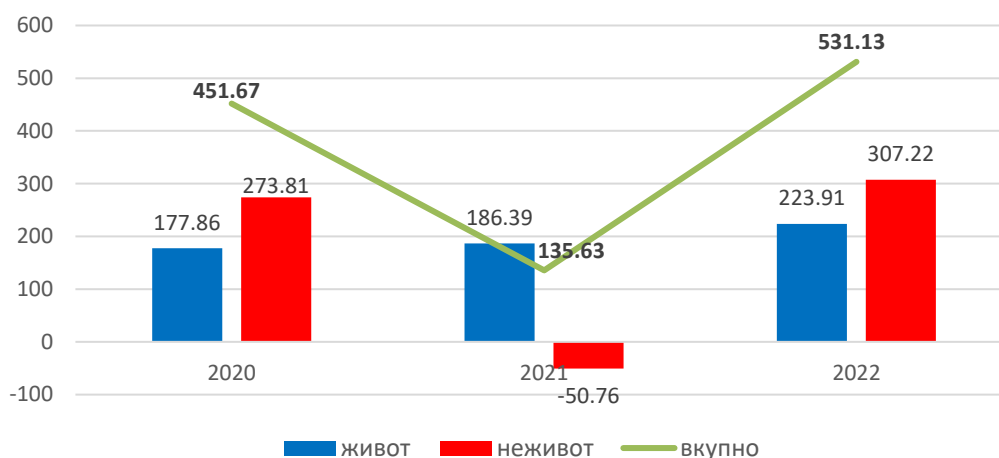
Слично на причините во сегментот на неживотните осигурувања, и во осигурувањето на живот главна причина за подобрување на профитабилноста во 2022 во споредба со 2021 година е растот на премиите, при релативно исто ниво на реализирани оперативни трошоци и намалениот раст на математичката резерва во 2022 споредено со растот во 2021 година.

Вкупните приходи од премии, нето од реосигурување, во 2022 година во сегментот на осигурување на живот изнесуваат 2.204.867 илјади денари (2021: 1.927.448 илјади денари).

Вкупниот износ на настанати штети, нето од реосигурување, во 2022 година изнесуваат 1.491.998 илјади денари (2021: 1.531.287 илјади денари); додека, пак, вкупниот износ на оперативни трошоци, намалени за провизии од реосигурители, 696.762 илјади денари (2021: 567.100 илјади денари).

Приносот од вложувања пресметан како разлика меѓу приходите и трошоците од вложувања од агрегираниот биланс на успех за 2022 година на друштвата за осигурување на живот изнесува 235.685 илјади денари (2021: 394.163 илјади денари).

Графикон бр. 15: Финансиски резултат од работењето на друштвата за осигурување (милиони денари)

Извор: АСО

4.1.10.1. Ризици на осигурителниот сектор

Изминатата година ја одбележа значителниот општ пораст на цените на повеќето производи. Главно поради конфликтот во Украина и нарушените меѓународни трговски односи и санкциите кон Русија, во одреден временски период имаше глобален недостаток на енергија и храна. Ова предизвика глобален раст на цените, што за кратко време се пренесе во домашната економија, која е зависна од увоз на овие производи.

Осигурителните компании го препознаа ризикот од пораст на трошоците предизвикан од растечката инфлација, и соодветно и навремено ги коригираа своите тарифници по кои ја пресметуваат цената за осигурувањето.

Оттука, растот на цените и трошоците беше амортизиран преку растот на обемот на продажбата и остварените приходи.

Но, клучните ризици по профитабилноста и солвентноста на осигурителните компании се инхерентни по својата природа, како и изминатиот повеќе-годишен период.

Имено, истите се поврзани со високото учество на трошоците и притисокот за намалување на премиите, особено изразен во сегментот на неживотните осигурувања, кои претставуваат над 82% од вкупната премија за осигурување. Главни производи во сегментот на неживотното осигурување се осигурувањата на моторни возила (автомобилска одговорност и каско). Постои голема конкуренција, а остварените оперативни трошоци во овие класи на осигурување се значително повисоки од оние одредени со тарифите на друштвата. Ова неповолно влијае на расположивите фондови од наплатени премии кои треба да бидат доволни да се исплаќаат навремено и фер износи на надомест на штети и останати основни обврски од договорите за осигурување.

И понатаму значаен дел од ризиците кои можат да се осигураат останува неосигурен. Ова особено се однесува на ризиците кои се поврзани со временски непогоди, кои стручните лица ги поврзуваат сè почесто со неповолните ефекти од глобалните климатски промени. Друштвата за осигурување се многу внимателни во дефинирањето на условите за осигурување и често големиот

број на ограничувања и исклучоци влијаат фактички и оние што се осигурени да не бидат осигурени, односно да бидат недоволно осигурени, од ризиците на кои се изложени и од кои сакаат да бидат осигурени.

Домашниот осигурителен сектор традиционално применува конзервативна стратегија на инвестирање со водечко учество на вложувањата во домашни државни хартии од вредност и во банкарски депозити. Изложеноста кон меѓународните финансиски пазари е многу ниска кај друштвата за неживотното осигурување, а кај друштвата за осигурување на живот речиси и да нема вложувања во странски финансиски инструменти. Ваквата структура на инвестирање придонесува за стабилноста на секторот, бидејќи обезбедува заштита од ризици поврзани со променливост на финансиските пазари. Високата концентрација на вложувања во државни обврзници, во услови кога расте основната каматна стапка, влијае неповолно на пазарната вредност на овие инструменти, и оттука на нивната сметководствена вредност во билансите на друштвата за осигурување кои овие инструменти ги вреднуваат по пазарна вредност.

Во сегментот на осигурување на живот има значителни промени во структурата на осигурителните портфолија. За разлика од годините на појава и двоцифрен годишен раст на осигурувањата на живот, во кои години беа присутни исклучително т.н мешовити осигурувања кои покриваа ризик од смрт и доживување, и најчесто носеа гарантиран принос за осигуреникот при истек на периодот на траење на полисата, друштвата за осигурување на живот ги променија своите деловни политики по што овие осигурувања станаа значително помалку посакувани од страна на потенцијалните осигуреници. Повеќегодишниот период на ниски каматни стапки придонесе значајно преструктурирање во понудата на осигурувања на живот при што станаа доминантни т.н. ризико осигурувања и unit-linked осигурувањата на живот поврзани со вложувања во инвестициски фондови каде осигуреникот го презема ризикот од вложувањата. Овие производи немаат некое значително влијание по солвентноста на осигурителните компании, бидејќи осигурителните компании преземаат значително помал ризик споредено со т.н мешовити осигурувања на живот кога пазарниот ризик го носат токму осигурителите.

Но, од друга страна пак, значителен дел од платените премии по овие осигурувања се користат за исплата на тековни трошоци од страна на друштвата за осигурување, при што доколку истото не е на навремен, соодветен и разбирлив начин комуницирано со осигурениците, може да креира и развие пазарен, репутациски, ризик за производите, од аспект на вистинската вредност што се добива за парите платени од страна на осигурениците.

4.1.11. Индикатори за осигурителниот сектор

Показателите во осигурителната дејност се користат за подобро следење на работата на друштвата за осигурување.

Коефициентот на штети се пресметува како однос меѓу настанати штети во периодот и премијата, а **коефициентот на трошоци** претставува однос меѓу трошоците за спроведување на осигурување и премијата. Збирот од овие два коефициенти го даваат **комбинираниот коефициент**. Подетално, по групи на осигурување во табелата бр. 18 се претставени коефициентите на бруто-основа и на нето-основа, односно по изолирањето на ефектот од реосигурувањето.

Табела бр. 18: Технички коефициенти

	2022			2021		
	Коефициент на штета	Коефициент на трошоци	Комбиниран коефициент	Коефициент на штета	Коефициент на трошоци	Комбиниран коефициент
Нето коефициенти						
Неживот	53,25%	46,60%	99,85%	53,33%	52,15%	105,48%
Живот	67,67%	31,60%	99,27%	79,44%	29,42%	108,86%
Вкупно	56,48%	43,24%	99,72%	59,13%	47,10%	106,23%
Бруто коефициенти						
Неживот	46,18%	41,76%	87,94%	51,94%	45,46%	97,40%
Живот	67,23%	31,23%	98,46%	78,94%	28,98%	107,92%
Вкупно	50,13%	39,79%	89,91%	56,92%	42,42%	99,34%

Извор: АСО

Реосигурувањето има важна улога во управувањето со ризиците преземени во осигурување. Финансиските показатели сугерираат дека друштвата за осигурување кои вршат работи од групата на неживотните осигурувања, пренесуваат значаен ризик во реосигурување, за разлика од друштвата кои вршат работи на осигурување на живот. Ова е видно и од горната табела во која се прикажани техничките коефициенти бруто и нето од реосигурување, одделно за неживот од живот.

Само еден непосакуван штетен настан може да предизвика сериозни негативни последици по финансиската состојба и солвентност на едно друштво за осигурување, доколку нема реосигурување. Во сообраќајните несреќи на автобусите кои, за голема жал, завршија со многу човечки жртви, изгорените фабрики во Тетово и Прилеп, за среќа без човечки жртви, но со голема материјална загуба, и други осигурени случаи од кои настанаа големи загуби, нема да биде доволни постојните извори на средства со кои располагаат друштвата за осигурување, доколку истите немаат, од претходно обезбедено, адекватно реосигурително покривање.

Агрегираниот биланс на успех на друштвата за неживотно осигурување за 2022 година, слично како и за претходната година, покажува дека делот од основниот годишен приход на друштвата, од бруто-премиите, пренесен во реосигурување е околу 22% (2021: 23%), или во апсолутен износ, друштвата пренеле 2.195.181 илјади денари (2021: 2.085.331 илјади денари) од бруто-остварените приходи од премии во износ од 9.836.974 илјади денари (2021: 8.835.615 илјади денари), во реосигурување. Анализирани по одделни друштва, постојат големи разлики во релативното учество на реосигурувањето во остварените бруто приходи од премии, па така во крајни случаи, овој процент во вкупниот годишен приход на премии изнесува меѓу 4,7% до 53,8%. Соодветно на ова е и учеството на реосигурувањето во трошоците на друштвата, и тоа оние по основ на надомест на штети и оперативните трошоци. Вкупниот годишен надомест на реосигурителите во штетите кај друштвата за неживотно осигурување во 2022 година изнесува 473.081 илјади денари (2021: 989.445 илјади денари), што претставува 10,4% (2021: 21,6%) од реализираниот бруто надомест на штети во годината, односно од вкупно настанатите штети од 4.542.546 илјади денари (2021: 4.589.256 илјади денари). Вкупниот годишен приход од провизии на друштвата за неживотно осигурување изнесува 547.072 илјади денари (2021: 496.356 илјади денари), што претставува 24,7% (2021: 22,6%) од премиите кои друштвата ги платиле кон реосигурителите. Нето-финансискиот ефект од реосигурувањето врз агрегираниот биланс на успех за 2022 година е негативен и изнесува 1.175.028 илјади денари (2021: - 599.530 илјади денари).

Доколку се анализира учеството на реосигурувањето во вкупните бруто технички резерви преку агрегираниот биланс на состојба на друштвата за неживотно осигурување, на 31.12.2022 година вкупниот износ на технички резерви пренесен во реосигурување изнесува 1.801.769 илјади денари (31.12.2021: 2.044.254 илјади денари), што претставува 17,3% (2021: 20,8%) од бруто износот на технички резерви, кој изнесува 10.424.013 илјади денари (31.12.2021: 9.808.759 илјади денари).

Стапка на принос на вложувања (ROI) се пресметува како однос на приходите намалени за трошоците на вложувањата и износот на вложувањата. Стапката на принос на вложувањата на ниво на индустрија за 2022 година изнесува 2,85% и бележи пад во однос на минатата година (2021: 3,89%). Одделно, по групи на осигурување, се констатира дека стапката на принос на вложувањата кај неживотното осигурување во 2022 година изнесува 3,15% наспроти остварените 3,28% во 2021 година, додека пак, кај осигурувањето на живот во 2022 оваа стапка изнесува 2,52% што претставува намалување во однос на претходната година кога била 4,61%.

Стапка на принос на средствата (ROA) се пресметува како однос на добивка/загуба пред оданочување и вкупни средства. На ниво на индустрија овој индикатор изнесува 2,08% што значи пораст во однос на претходната година кога изнесувал 0,72%. Одделно, по групи на осигурување, стапката на принос на средствата кај неживотното осигурување во 2022 година изнесува 2,02% наспроти -0,02% во 2021 година, а кај осигурувањето на живот во 2022 изнесува 2,18% наспроти 2,01% во 2021 година.

Стапка на принос на капиталот (ROE) се пресметува како однос на добивка/загуба пред оданочување и категоријата капитал и резерви од билансот на состојба. На ниво на индустрија овој индикатор изнесува 7,77% наспроти 2,56% во 2021 година. Одделно, по групи на осигурување, стапката на принос на капиталот кај неживотното осигурување во 2022 година изнесува 6,39%, што е значително подобрување во споредба со претходната година, кога бил негативен и изнесувал -0,06%. Кај осигурувањето на живот во 2022 година изнесува 11,5%, што е мало зголемување во споредба во 2021 година кога изнесувала 10,83%.

Коефициент на задолженост се пресметува како однос на вкупните обврски и вкупните средства. Овој коефициент покажува колку од средствата се финансирани од обврските (технички резерви и останати обврски), без да се вклучат капиталот и законските резерви. Во 2022 година овој коефициент изнесува 73,23%, што претставува мало зголемување во однос на 2021 година кога изнесувал 71,75%.

Прегледот на сите овие финансиски индиктори е даден во табелата бр. 19.

Табела бр. 19: Финансиски индикатори

	2022				2021			
	ROI	ROA	ROE	Задолженост	ROI	ROA	ROE	Задолженост
Неживот	3,15%	2,02%	6,39%	68,43%	3,28%	-0,02%	-0,06%	66,15%
Живот	2,52%	2,18%	11,50%	81,06%	4,61%	2,01%	10,83%	81,46%
Вкупно	2,85%	2,08%	7,77%	73,23%	3,89%	0,72%	2,56%	71,75%

Извор: АСО

4.2. ПОСРЕДУВАЊЕ ВО ОСИГУРУВАЊЕТО

Улогата на посредувањето во продажбата има сè поголемо влијание во осигурителниот сектор. Во текот на 2022 година 38,76% (2021: 43,14%) од остварената БПП се реализирани преку директна продажба од страна на друштвата за осигурување, додека 61,24% (2021: 56,86%) се реализирани преку индиректни канали на посредување (табела бр. 20).

Табела бр. 20: Структура на каналите за продажба на полиси според остварена БПП (илјади денари)

	неживот				Живот				вкупно			
	2022		2021		2022		2021		2022		2021	
	БПП	%	БПП	%	БПП	%	БПП	%	БПП	%	БПП	Учество
Директна продажба	4.466.513	42,50%	4.584.193	47,61%	489.543	21,50%	433.187	21,64%	4.956.056	38,76%	5.017.380	43,14%
Осиг. брокерски друштва	3.153.068	30,00%	2.937.866	30,51%	911.547	40,04%	863.327	43,13%	4.064.615	31,79%	3.801.193	32,69%
Друштва за застапување во осигурување	808.029	7,69%	685.633	7,12%	218.633	9,60%	214.775	10,73%	1.026.662	8,03%	900.408	7,74%
Туристички агенции	21.618	0,21%	13.773	0,14%	0	0,00%	0	0,00%	21.618	0,17%	13.773	0,12%
Автосалони	16.701	0,16%	14.805	0,15%	0	0,00%	0	0,00%	16.701	0,13%	14.805	0,13%
Банки	344.238	3,28%	205.923	2,14%	476.564	20,93%	308.664	15,42%	820.802	6,42%	514.587	4,42%
Застапници	1.673.495	15,92%	1.158.741	12,04%	180.213	7,92%	181.808	9,08%	1.853.708	14,50%	1.340.549	11,53%
Останати дистрибутивни канали	25.265	0,24%	26.999	0,28%	0	0,00%	0	0,00%	25.265	0,20%	26.999	0,23%
Вкупно	10.508.927	100,00%	9.627.933	100,00%	2.276.500	100,00%	2.001.761	100,00%	12.785.427	100,00%	11.629.694	100,00%

Извор: АСО

Во структурата на каналите на продажба кај неживотното осигурување, најголемо учество зазема директната продажба со 42,5%, потоа следи продажбата преку осигурително брокерски друштва со 30%, продажбата преку застапници (физички лица) со 15,92%, продажба преку друштва за застапување во осигурување со 7,69%, банките со 3,28% и 0,61% преку останати дистрибутивни канали. Додека пак, во структурата на каналите на продажба кај осигурувањето на живот, најголемо учество заземаат осигурително брокерските друштва со 40,04%, потоа следат директната продажба со 21,5%, банките со 20,93%, продажбата преку друштва за застапување во осигурување со 9,6% и 7,92% продажба преку застапници (физички лица).

4.2.1. Застапување во осигурувањето

Застапување во осигурувањето претставува подготовка и склучување договори за осигурување, во име и за сметка на едно или повеќе друштва за осигурување, за производи на осигурување кои меѓусебно не си конкурираат. Застапувањето на пазарот на осигурување во Република Северна Македонија се врши преку застапници во осигурувањето – физички лица, друштва за застапување во осигурување и банки кои имаат добиено дозвола за вршење работи на застапување во осигурување. Преку овие канали, во 2022 година се реализирани 28,95% од БПП (2021: 23,69%), односно 3.701.172 илјади денари (2021: 2.755.544 илјади денари) што претставува зголемување од 34,3% во однос на претходната година.

Застапувањето во осигурување преку физички лица, се врши врз основна на лиценца од АСО која ја добиле по претходно положен испит за вршење работи на застапување во осигурувањето. Во вкупната БПП застапувањето во осигурување преку физички лица учествува со 14,5%.

Во текот на 2022 година издадени се вкупно 363 нови лиценци за застапник во осигурување и дадена е една согласност на банка за вршење на работи на застапување во осигурување, со што бројот на банки кои делуваат како застапници во осигурување се зголеми на 8.

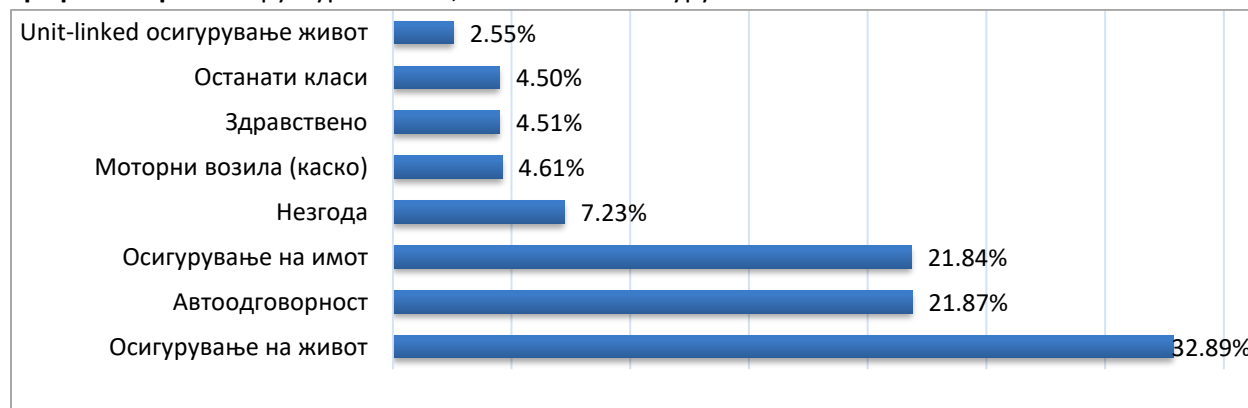
Во вкупната БПП друштвата за застапување во осигурување во 2022 година учествуваат со 1.026.662 илјади денари или 8,03% од вкупното посредување, а во однос на минатата година е забележано зголемување од 14% (2021: 900.408 илјади денари).

Работи на застапување во осигурување може да врши и банка која добила дозвола за вршење работи на застапување во осигурување од Народна банка на Република Северна Македонија, а врз основа на претходна согласност на АСО. Банките учествуваа со 820.802 илјади денари или 6,42% во вкупната БПП, што претставува пораст од 59,5% во однос на 2021 година (2021: 514.587 илјади денари).

Во текот на 2022 година преку друштвата за застапување во осигурување се склучени 98.975 договори за осигурување (полиси) (2021: 78.424) што е повеќе за 26,2% во однос на претходната година. Преку банките, во 2022 година се склучени 203.587 договори за осигурување (2021: 184.649) што претставува пораст од 10,3% во однос на претходната година.

Распределбата на вкупната БПП, по класи на осигурување, а реализирана од страна на друштвата за застапување и банките е претставена во графиконот бр. 16.

Графикон бр. 16: Структура на БПП, по класи на осигурување

Извор: АСО

4.2.2. Осигурително-брокерски работи

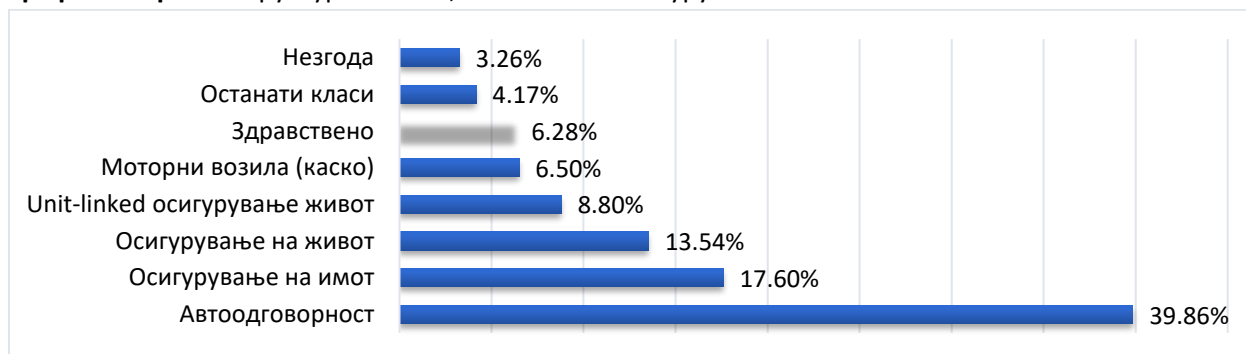
Осигурителните брокерски работи подразбираат посредување во договарање осигурително и реосигурително покритие, како и при реализирање отштетни побарувања по остварен осигурен штетен настан кај друштвата за осигурување и реосигурување, во име и за сметка на клиентите. Преку овој канал на дистрибуција, друштвата за осигурување во 2022 година реализирале 31,79% од БПП (2021: 32,69%), односно 4.064.615 илјади денари (2021: 3.801.193 илјади денари) што претставува зголемување за 6,9% во однос на претходната година.

Во текот на 2022 година до АСО беа доставени, и беше позитивно одлучено по три барања за добивање на дозвола за основање на осигурително брокерско друштво.

Во овој период осигурително брокерските друштва реализирале продажба на 459.839 полиси (2021: 405.595) што претставува пораст од 13,4% во однос на претходната година.

Распределбата на вкупната БПП, по класи на осигурување, а реализирана од страна на осигурително-брокерските друштва, е претставена во графиконот бр. 17.

Графикон бр. 17: Структура на БПП, по класи на осигурување

Извор: АСО

4.3. НАЦИОНАЛНО БИРО ЗА ОСИГУРУВАЊЕ

Согласно Законот за задолжително осигурување во сообраќајот, Националното биро за осигурување (во понатамошниот текст: „НБО“) ги врши работите предвидени со меѓународните спогодби за осигурување на сопствениците и корисниците на моторни возила, од одговорност во сообраќајот (зелена карта) и ги претставува друштвата за осигурување од Република Северна Македонија во меѓународните организации и институции за осигурување. НБО, исто така, издава и печати меѓународни зелени карти за потребите на членките, води статистичка евиденција и врши статистичка обработка на статистичките податоци од друштвата за осигурување, воспоставува и одржува централен систем за евиденција на полиси и штети од употреба на моторни возила.

НБО е членка на Советот на бироа во Брисел од 1994 година, кој има за цел да го олесни меѓународниот патен сообраќај на моторни и приклучни возила, преку осигурување од одговорност за штети предизвикани на трети лица, според условите кои се пропишани во посетената земја и гарантира дека на оштетените лица во случај на сообраќајна несреќа ќе им се надомести штетата настаната со употреба на моторното возило, со примена на националното законодавство на таа земја. Воедно, како членка на Советот, НБО учествува во работата на Југоисточната европска група во која членуваат земјите од регионот.

Во НБО членуваат единаесет осигурителни друштва, односно сите друштва за неживотно осигурување во Република Северна Македонија.

Во извештајот за работењето кој НБО го достави до АСО, во согласност со членот 54 став (3) од Законот за задолжително осигурување во сообраќајот, прикажано е финансиското работење на НБО и финансиското работење на Гарантниот фонд за 2022 година.

Со состојба на 31.12.2022 година, вкупните средства на НБО изнесуваат 297.538 илјади денари од кои, 166.000 илјади денари, или 55,8% се депозити во банки, 98.407 илјади денари, или 33,1% се побарувања, 21.375 илјади денари, или 7,2% се парични средства на сметки во банки, и останатиот износ се нематеријални и маеријални средства. Споредбено со претходната година, вкупните средства бележат намалување од 1,76 %. Во вкупните обврски и капитал на НБО во 2022 година, капиталот учествува со 63,72%, а обврските со 36,28%. Во 2022 година НБО остварило добивка во износ од 1.992 илјади денари (2021 година: добивка од 2.338 илјади денари).

4.3.1. Гарантен фонд на НБО

НБО, во согласност со членот 58 од Законот за задолжително осигурување во сообраќајот, формира Гарантен фонд кој служи за исплата на:

- штети настанати на територијата на Република Северна Македонија од непознати и неосигурени моторни возила и приколки, неосигурени чамци и бродови на моторен погон, како и неосигурени воздухоплови;
- штети настанати на територијата на Република Северна Македонија од превозни средства регистрирани за превоз на патници во јавен сообраќај, за кои сопствениците не склучиле договор за осигурување на патници од последици на несреќен случај - незгода;
- штети од задолжителни осигурувања кои оштетените лица не можат да ги наплатат поради престанок на друштвото за осигурување со кое е склучен договорот за осигурување, при што се исплаќа само оној дел од штетата кој не бил надоместен од стечајната маса на друштвото за осигурување; и

- штети од осигурени моторни возила кои потекнуваат од територијата на Република Северна Македонија, за кои согласно со Критскиот договор и други меѓународни договори ги гарантира Националното биро за осигурување.

Работата на Гарантниот фонд се темели на Законот за задолжителни осигурувања во сообраќајот, како и на Правилникот за формирање и користење на Гарантниот фонд и Упатството за водење на евиденција и начин на исплата на средствата од Гарантниот фонд, донесени од НБО.

Табела бр. 21: Учество во Гарантниот фонд по друштва за осигурување за периодот 1.1.2022 – 31.12.2022 година (во денари)

Назив на друштвото за осигурување	Вкупна БПП за сите задолжителни осигурувања	% на учество во БПП за сите задолжителни осигурувања	Учество во Гарантен фонд
Македонија	268.775.922	5,21 %	9.596.889
Триглав	550.979.406	10,68 %	20.090.591
Евроинс	458.733.065	8,89 %	14.990.077
Сава	465.441.413	9,02 %	16.890.036
Винер	666.629.278	12,92 %	23.624.943
Еуролинк	422.772.540	8,20 %	14.874.787
Граве неживот	336.459.918	6,52 %	11.382.951
Уника	677.054.988	13,13 %	23.867.951
Осигурителна полиса	478.117.124	9,27 %	17.140.071
Халк осигурување	362.739.927	7,03 %	18.386.008
Кроација неживот	470.708.646	9,13 %	14.036.696
Вкупно	5.158.112.227	100,00 %	184.881.000

Извор: Извештај за работењето на НБО за 2022 година

Друштвата за осигурување кои вршат работи на задолжително осигурување од автоодговорност, се должни да уплатат средства во Гарантниот фонд во износ сразмерен на премијата остварена по одделни класи на задолжително осигурување од автоодговорност во претходното тримесечје, за тековното тримесечје од тековната година.

Во согласност со одлука на Управниот одбор на НБО, секоја календарска година се врши нова распределба на средствата од Гарантниот фонд во висина од 3.000.000 евра, според процентот на учество на друштвото за осигурување во вкупно полисираната премија за сите задолжителни осигурувања. За 2022 година, учеството во Гарантниот фонд по друштва за осигурување е прикажано во табела бр. 21.

4.3.2. Рефундирање на штети од Гарантниот фонд

Во согласност со членот 60 став (4) од Законот за задолжителни осигурувања во сообраќајот, друштвото за осигурување кое извршило обработка и исплата на барањето за надомест на штета, има право на поврат на исплатените средства од средствата на Гарантниот фонд.

Од средствата на Гарантниот фонд не се надоместуваат штети настанати од употреба на неосигурани странски моторни возила што се движат на територијата на Република Северна Македонија, а за кои важат посебни меѓународни договори чиј потписник е Република Северна Македонија.

Табела бр. 22: Пријавени и прифатени штети за рефундирање од Гарантниот фонд за периодот 1.1.2022 – 31.12.2022 година

Назив на друштвото за осигурување	Број на пријавени штети за рефундација	Број на прифатени штети во Гарантен фонд	Прифатени штети во Гарантен фонд (штети+пристојба) износ во денари
Македонија	45	45	6.005.492
Триглав	35	35	5.015.429
Евроинс	51	51	12.352.792
Сава	69	69	13.522.981
Винер	65	65	9.811.254
Еуролинк	45	45	4.315.440
Граве неживот	51	51	25.170.216
Уника	58	58	9.150.680
Осигурителна полиса	71	71	9.426.469
Халк	56	56	8.941.978
Кроација неживот	48	48	14.799.919
Вкупно	594	594	118.512.650

Извор: Извештај за работењето на НБО за 2022 година

Во 2022 година во НБО од страна на друштвата за осигурување се пријавени 594 штети за рефундирање и сите штети се прифатени и рефундирани во вкупен износ од 118.513 илјади денари.

Бројот на пријавени штети за рефундација во Гарантен фонд во 2022 година (594) е намален за 153 штети во споредба во 2021 година (747), односно бележи намалување од 20,48%.

Просечно исплатена штета во 2022 година изнесува 191.363 денари и истата бележи намалување од 1,94 % во однос на просечно исплатената штета во 2021 година.

Бројот на пријавени и прифатени штети за рефундација од Гарантниот фонд во текот на 2022 година, како и износот на прифатените штети се прикажани во табела бр. 22.

Број 01-585/1

Скопје, 29.6.2023

Претседател на Советот на експерти,

Крсте Шајноски